

Nr 352.

Av herr **Johansson, Johan Bernhard, m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten m. m.*

Den omfattande arbetslöshet, som hemsökte vårt land under vinterhalvåret 1932/1933 inom så gott som alla näringar och landsdelar, medförde ett behov av åtgärder från det allmännas sida i en utsträckning, som icke tidigare förekommit. Med anledning härav framlade herrar Trygger m. fl. i första kammaren och herrar Lindman m. fl. i andra kammaren vid början av 1933 års riksdag motioner (I: 128 och II: 237) med förslag till lag om offentlig arbetslöshetshjälp åt oförvällat arbetslösa.

I dessa motioner framhölls, att om krisläget oförtydligt ställde stora krav på uppoffringar från det allmännas sida, påkallade å andra sidan dess karakteristiska drag särskilda fordringar på försiktighet vid bedömningen av olika åtgärders verkningar, detta med hänsyn till såväl de begränsade resurser, som stodo till förfogande, som till omtanke om framtiden och hänsynstagande till de svårigheter, som därunder kunde komma att kvarstå.

Det framhölls, vilka katastrofala följder en vanskötsel av den offentliga hushållningen kan medföra, särskilt under kristider. En alltför hög beskattning medför direkta skadliga konsekvenser för produktionen och för möjligheten att anskaffa arbetstillfällen, i synnerhet som i vårt land de nuvarande beskattningsformerna redan äro i flera avseenden ur denna synpunkt särskilt ogynnsamma. Också en överdriven offentlig upplåning kan få liknande skadliga verkningar.

Motionärerna pekade även på de svårigheter för en riktigt bedriven krispolitik, som låge däri, att organisationsväsendet på arbetsmarknaden i vårt land nått en kraftigare utveckling än i de flesta andra länder och visat sig medföra en stelhet i fråga om löner och arbetskraftens anpassning, vilken förvärrar krisen och medför, att olika områden i samhällslivet avstängas från varandra på ett för olika befolkningslager ödesdigert sätt. Detta hade sin särskilda betydelse för det för framtiden liksom nutiden kanske svåraste sociala och ekonomiska problemet, nämligen jordbruksbefolkningens försörjning, då den sedan över ett halvt århundrade pågående överflyttningen från jordbruk till andra näringar i hög grad försvårats genom organisationernas verksamhet inom de senare, icke blott i form av direkta avstängningsåtgärder utan även genom en lönepolitik, som medfört arbetslöshet även under goda tider och krav på sådana regler för anställning och avskedande, varigenom nykomlingar utestängas. En annan kategori, som härigenom även blivit missgynnad i fråga om arbetsmöjligheter, är ungdomen med därav följande vådor och missförhållanden av allvarligaste slag.

Man måste därför eftersträva, att understöds- och hjälppolitiken icke finge sådana former, att dylika tendenser till förstelning av arbetsmarknaden i onödan förstärktes.

Från dessa utgångspunkter, vilka alltjämt äga full giltighet, framlades i motionerna ett program för arbetslöshetspolitiken, vari kärnpunkten var de av arbetslöshetskommissionen eller under dess överinseende bedrivna reservarbetena, anordnade på ett sådant sätt, framför allt med hänsyn till lönebestämmer och kontrollmöjligheter, att arbetarna icke skulle kvarhållas vid reservarbetena utan att kraven på återgång till det enskilda näringslivet och prövning av arbetsvilligheten skulle kunna tillgodoses. Några andra former för offentliga arbeten än de dåvarande reservarbetena ansågos ur arbetslöshets-synpunkt icke blott icke erforderliga utan även direkt vådliga för arbetslöshetspolitikens rationella gestaltning.

Den i motionerna föreslagna formen för arbetslöshetspolitiken skulle hava medfört både en effektiv hjälp och en rationell anordning av hjälpverksamheten samt en förhållandevis mindre belastning av de offentliga finanserna.

Regeringen framlade vid 1933 års riksdag i proposition nr 211 angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten ett program, som avsåg att helt och hållet avveckla arbetslöshetskommissionens verksamhet samt de av denna bedrivna reservarbetena. Reservarbetena skulle ersättas med vanliga allmänna arbeten till en totalkostnad av 295.2 milj. kr., varav 159.9 milj. kr. skulle tillskjutas genom statliga anslag och återstoden täckas av tillskott från kommuner, vägdistrikt m. fl. Härmed åsyftades ej blott att utfylla bristen på arbetstillfällen utan även att bidra till en brytning av depressionen och en därpå följande konjunkturlyftning.

Riksdagen beslöt på särskilda utskottets hemställan att bevilja 100 milj. kr. till dylika allmänna arbeten men även att arbetslöshetskommissionens verksamhet och reservarbetena skulle kvarstå. Till denna senare verksamhet anslags 80 milj. kr., varav 55 milj. finge användas för reservarbeten. Bestämmelserna för arbetslöshetskommissionens verksamhet förändrades emellertid i åtskilliga avseenden, framför allt därutinnan, att lönerna vid reservarbetena icke längre skulle understiga den öppna marknadens, varjämte konfliktdirektiven undergingo väsentliga förändringar. Till verkningarna av dessa olika förändringar återkomma vi senare. Mot särskilda utskottets betänkande hade anförts reservation av herrar Johansson i Fredrikslund m. fl.

Erfarenheten förefaller till fullo ha styrkt den uppfattning, som låg till grund för de ifrågavarande motionerna samt reservationen.

Statens och kommunernas finansiella ställning har försämrats i oroväckande grad och på ett sätt, som säkerligen kommer att allvarligt försvåra de åtgärder, som kunna bli nödvändiga i framtiden. Icke desto mindre har nu regeringen vid innevarande års riksdag framlagt förslag, som icke tar hänsyn vare sig härtill eller till andra förändringar, som ha inträtt i fråga om läget i vårt land.

Under »Utgifter för kapitalökning», fonden för förslag till statsverket, äskas sålunda anslag väsentligen motiverade med syftet att bekämpa arbetslösheten

på tillsamman 153.6 milj. kr., varav till statliga byggnader 11.4 milj. kr., till låneunderstöd 20.7 milj. och till allmänna arbeten, att utgå av lånemedel med kort amorteringstid, 121.5 milj. kr. I detta sistnämnda belopp ingå statliga och statskommunala reservarbeten med 46 milj. kr. Dessutom äskas av skattemedel ett belopp av 12 milj. kr. till kontantunderstöd m. m. åt arbetslösa. I detta belopp ingå ej de kostnader för åtgärder emot ungdomsarbetslösheten, vilka i propositionen nr 235 bebådas. Regeringens budgetförslag föreligger sålunda ännu ej i slutgiltigt skick och har i olika avseenden ändrats på ett synnerligen överskådligt sätt. De ovan angivna siffrorna torde emellertid angiva ställningen för dagen (3.4.34).

Enligt fjolårets riksdagsbeslut skulle av de då beviljade anslagen till allmänna arbeten ett belopp på i runt tal 125 milj. kr. amorteras efter särskilda bestämmelser och på kort tid. Siffran var visserligen blott approximativ, och det skulle senare bestämmas, vilka lånemedelsutgifter som bokföringsmässigt skulle falla under korttidsamorteringen. 1933 års riksdag beslöt emellertid, att för ifrågavarande amortering avskilja en särskild statsinkomst, den skärpta arvslottsskatten, som beräknats inbringa cirka 25 milj. kr. årligen. Den första amorteringen på de 125 milj. kr. sker med den i löpande riksstat upptagna inkomsten av denna skatt. Därefter återstå 100 milj. av de vid förra årets riksdag beviljade lånemedlen med kort amorteringstid.

Det ovan omtalade föreslagna anslaget för allmänna arbeten i årets statsverksproposition på 121.5 milj. kr. samt på tilläggsstaten äskade anslag på cirka 30 milj. kr. föreslås likaledes skola täckas av lånemedel med kort amorteringstid. Slutsumman av sådana lånemedel med kort amorteringstid skulle, under förutsättning att dessa anslag beviljades, alltså stiga till 251.5 milj. kr. För amortering av dessa lånemedel har finansministern föreslagit, att utöver den i fjol beslutade ökade arvslottsskatten, som i den nu framlagda riksstaten beräknas till 26 milj. kr., skola avskiljas dels den extra inkomst- och förmögenhetsskatten, som beräknas uppgå till 8 milj. kr., dels en ny skatt, stämpelavgift på bouppteckningar över 50,000 kr., vilken beräknas giva 6 milj. kr. Tillsammans skulle dessa för ifrågavarande amorteringsändamål avsedda skatter inbringa en summa av 40 milj. kr. Med detta årliga amorteringsbelopp skulle de 251.5 milj. kr. kunna amorteras på något mer än 6 år.

Sättet för amorteringen av lånemedlen för statliga byggnader angives ännu vara under utredning; beträffande amorteringen av lånemedlen under fonden för låneunderstöd föreligga inga meddelanden i de avgivna propositionerna. Vilket belopp som årligen erfordras för denna amortering kan sålunda icke beräknas på grundval av de uppgifter, som förelagts riksdagen.

För de affärsdrivande verken föreslås slutligen en upplåning på 5 à 6 milj. kr., utöver den normala, motiverad med hänsyn till arbetslösheten.

Storleksordningen av de finansiella åtgärder, som beslutats för innevarande budgetår och som föreslagits för nästa budgetår, framgår om man jämför den av åtgärder för arbetslöshetens bekämpande föranledda skuld- resp. utgiftsökningen med siffror för statsskuld och årlig beskattning.

Sveriges hela statsskuld vid 1932 års utgång utgjorde omkring 2.2 miljarder kronor motsvarande en årlig ränteutgift av bortåt 100 milj. kr. Upplåning för arbetslöshetens bekämpande har för *enbart innevarande och nästa budgetår* beslutats och föreslagits med över 340 milj. kr., vilket innebär en årlig ränteutgift på omkring 14 milj. kr. Av dessa 340 milj. kr. skola, såsom ovan framhållits, c:a 251 milj. kr. amorteras på kort tid, och budgeten kommer att för detta ändamål belastas med en årlig utgift av c:a 40 milj. kr. under 6 å 7 år. Under denna period få alltså skattebetalarna med c:a 40 milj. kr. om året amortera redan verkställda utgifter för två års arbetslöshet till den del som dessa ingått under anslagen med den kortare amorteringstiden. I en skattebudget på c:a 575 milj. kr. — automobilskattemedlen frånräknade — är detta en högst betydande summa. Härtill kommer ränta på de upplånade beloppen, visserligen fallande men med ett begynnelsebelopp av över 10 milj. kr.

I vad mån skattekraften för dessa ändamål tages i anspråk kan i brist på material endast ofullständigt uttryckas i siffror. Men det förtjänar antecknas, att av en tabell intagen i prop. nr 200 (sid. 90) finnes ett exempel enligt vilket, om man medräknar den kommunala skatten, den direkta personliga skatten utgår med mellan 50 och 60 procent av inkomsten, och att ett skattetryck på mellan 40 och 50 procent ej torde komma att höra till det ovanliga. Det kan dessutom i årsbok för Sveriges kommuner inhämtas, att samtidigt det kommunala skattetrycket så stigit, att det för samtliga kommuner (även städer) i medeltal, inklusive landstingsskatt, uppgår till mer än 10 kronor per skattekrona utom vägs katt, vilken för vägdistriktens vidkommande torde representera i runt tal 1.80 kr. per skattekrona (likaledes i medeltal, vilket innesluter avsevärda variationer).

Ett skattetryck av denna omfattning kan säkerligen ej bli utan en synnerligen kraftig inverkan på kapitalbildningen, vilkens betydelse i längden för arbetstillfällena och försörjning säkerligen icke av någon med ifrågavarande problem förtrogen förnekas.

Samtidigt med den ofantliga belastningen för amortering av ifrågavarande anslag visar den framlagda riksstaten, att så gott som samtliga tillgångar, vilka kunna tagas i anspråk för den löpande statsregleringen, förbrukats, varjämte tillfälliga inkomster för året, vilka icke kunna väntas återkomma, till mycket stora belopp ingå i denna stat. Härtill kommer, att årets riksdag redan beslutat en fördubbling av den kommunala utjämningskatten, samt att inkomst- och förmögenhetsskatten redan tidigare höjts till ett procenttal, som måste betecknas såsom abnormt hög. Slutligen må erinras därom, att de stora förlusterna i samband med Kreditkassans verksamhet och spannmålsregleringen — de senare av spannmålsnämnden för närvarande beräknade till 30 milj. kr. — alltjämt icke äro täckta samt att Kungl. Maj:t föreslagit att lämna en kredit på 100 milj. kr. till Sovjetunionen.

En omständighet som icke heller får förbises vid bedömandet av det statsfinansiella läget är, att under det att lånebudgeten på detta sätt tillåtits svälla, har man på allt sätt sökt inskränka på den direkta skattebudgeten. Följden härav har blivit att synnerligen nödvändiga och i många fall ofrån-

komliga utgifter fått stå tillbaka och komma att med hela sin tyngd belasta de närmaste åren, då de icke längre kunna tillbakavisas.

Vad beträffar kommunernas finansiella läge föreligga egendomligt nog inga publicerade siffror, men det är allmänt känt, att det finansiella läget för en stor del av vårt lands kommuner är allvarligt och har på ett synnerligen bekymmersamt sätt försämrats under de senaste åren. I vilken utsträckning detta skett på grund av den förda arbetslöshetspolitiken samt de därtill knutna statsbidragen framgår icke heller av några offentliggjorda utredningar. Vi förutsätta, att dessa frågor under utskottsbehandlingen komma att närmare undersökas.

Den av regeringen uppgjorda fördelningen av anslagen samt dessas karaktär har medfört oreda och svårigheter vid budgetens behandling, bl. a. emedan samma slags anslag därigenom kommit att bliva behandlade på helt olika sätt och ur olika synpunkter. En följd härav har blivit, att åtskilliga av de under fonden för förslag till statsverket upptagna anslagen äro av ordinarie natur och icke betingade enbart av regeringens arbetslöshetspolitik, — för åtskilliga äro deras karaktär av skattemedelsanslag påfallande. Därjämte har tyvärr föregående års riksdagsbeslut varit av det slag, att det i många fall måste i år fullföljas genom nya anslag. Även om man tar i anspråk skattemedel i den utsträckning, som av regeringen föreslagits och med iakttagande av de principer, som nedan komma att motiveras, skulle därför i år endast en början till de svenska statsfinansernas sanering kunna åstadkommas. Detta visar bättre än något annat, hur långt vi kommit i fråga om en försämring av den svenska statens finanser och likaledes hur nödvändigt det är att så fort som möjligt återgå till förnuftiga principer för dessas reglering.

Ett sådant påbörjande av de svenska finansernas sanering är emellertid även väl motiverat av det nuvarande läget på arbetsmarknaden.

Den allmänna förbättring av konjunkturläget inom den svenska industrien, vars första tecken gävo sig tillkänna redan under första halvåret 1933, har visat sig bestående och har fortskridit, olika hastigt på olika områden, oaktat den hämmande inverkan, som byggnadskonflikten icke kunnat undgå att utöva. Uppenbart är, att denna förbättring betingats framför allt av ökade avsättningsmöjligheter för flertalet av våra stora exportindustrier. Det har sålunda besannat sig, vad som redan vid behandlingen av regeringens förslag till föregående års riksdag framhölls, nämligen att den svenska industriens konjunkturer äro så gott som helt och hållet beroende av världskonjunkturers utveckling. Denna förbättring i konjunkturläget har även visat sitt resultat i form av en alltjämt fortskridande förbättring i läget på arbetsmarknaden, något som icke motsäges av stegringen i antalet hjälpsökande hos arbetslöshetskommittéerna, vilken som nedan utförligare påvisas främst har sin grund i förändringarna i den nuvarande arbetslöshetspolitiken.

Statsministern motiverar emellertid alltjämt regeringens omfattande förslag med nödvändigheten att stimulera det ekonomiska livet. Hela tanken att med allmänna arbeten m. m. söka påverka konjunkturutvecklingen i gynnsam riktning har emellertid visat sig vara föga verklighetsbetingad. Alldeles från-

sett den ringa möjligheten att överhuvud taget kunna genom allmänna arbeten inverka på konjunkturutvecklingen i ett land som vårt, har den ovan omtalade svängningen i de industriella konjunkturerna försiggått utan någon egentlig påverkan från de av 1933 års riksdag till förfogande ställda anslagen. Ännu så sent som den 11 november 1933 hade enligt socialministerns utsago (i ett offentligt föredrag i Surahammar) endast 39 milj. kr. fördelats av regeringen. I ett radioföredrag den 7 januari meddelade socialministern, att dittills disponerats 52 milj. kr., vilket dock sades icke innebära, att arbeten vore i gång för dessa miljoner. Av prop. nr 234 vid årets riksdag framgår, att till och med den 23 februari 1934 anvisats tillhoppa i runt tal 75 milj. kr. av de till allmänna och liknande arbeten anslagna medlen. Härav beräknas emellertid endast 59 milj. kr. komma till användning under budgetåret 1933/1934. Icke heller har den avsedda direkta inverkan på arbetstillfällena uppnåtts. Antalet arbetare, som erhållit arbete för dessa medel, uppgives icke i propositionen utan endast antalet dagsverken. Uppenbart är emellertid, att det endast kan röra sig om ett i förhållande till det anvisade beloppets storlek anmärkningsvärt ringa antal. För dem, som vid arbetslöshetsfrågans behandling under föregående riksdag voro kritiskt inställda till förespeglningarna om arbetsprogrammets förutsättningar såsom på samma gång lämplig hjälpform och konjunkturpåverkande faktor, har det icke inneburit någon överraskning, att verkställigheten icke hållit vad i den politiska uppläggningsfrågan utlovats. Allt detta synes dessutom klart ådagalägga, att den offentliga verksamhetens administration ingalunda är så smidig, att den kan tjäna som organ för en ekonomisk politik, som syftar till att genom reglering av de allmänna arbetenas omfattning påverka konjunkturutvecklingen. Härtill kommer, som ovan visats, att amorteringen av lånen måst dragas ut över så många år, att det finns all anledning anta, att den därav betingade skattebördan kan komma att visa sig synnerligen skadlig även ur konjunkturpolitisk synpunkt. Någon anpassning efter konjunkturerna har sålunda i verkligheten icke kunnat ske, vare sig vid användningen eller vid återbetalningen av de upplånade medlen. Då nu dessutom, som tidigare framhållits, den industriella konjunkturer redan förbättrats utan att detta påverkats av ifrågavarande anslag, förefaller det som om regeringens hittillsvarande motiv för dylika allmänna arbeten med åtföljande väldiga låneanslag vore särskilt litet bärkraftig. Det synes i stället i högsta grad oklokt att i en för landet bekymmersam ekonomisk och finansiell situation engagera sig i ett arbetsanskaffningsprogram av en sådan räckvidd, att effekten icke kan utvinnas inom den tid, under vilken man avser att hjälpen bör komma i fråga, och att den eventuella inverkan på näringslivet kommer att äga rum vid en tidpunkt, då man ej vet hur konjunkturförhållandena äro beskaffade. Även detta innebär en synnerligen kraftig anledning att beskära de anslag för allmänna arbeten m. m., vilka ingå i årets regeringsprogram. En ytterligare anledning härtill förefinnes däruti, att de av 1933 års riksdag beviljade anslagen, som framgår av proposition nr 234, i så stor utsträckning icke tagits i anspråk för det avsedda ändamålet.

De av regeringen framlagda förslagen motiveras slutligen därmed, att även

om arbetslösheten befunne sig i sjunkande på grund utav de förbättrade konjunkturena, så kvarstode alltjämt en mycket omfattande arbetslöshet, vilken kunde befaras kvarstanna även för framtiden på grund av orsaker, oberoende av konjunkturutvecklingen, såsom rationalisering, varaktiga förändringar i fråga om avsättningsförhållanden m. m. Detta är sannolikt riktigt. På grund av den forcering av rationaliseringen och därmed sammanhängande arbetsbesparande produktionsmetoder, vilken ägt rum icke minst på grund av den i förhållande till prisutvecklingen höga lönenivån, liksom även andra förändringar av bestående karaktär inom vårt näringsliv, kommer förmodligen framtiden att bjuda på åtskilliga svårösta arbetslöshetsproblem på grund av svårigheten för människor att finna sin utkomst inom de områden av näringslivet, där de tidigare varit sysselsatta. Härvidlag är emellertid att märka, att dessa arbetslöshetsproblem äro av en annan karaktär än de, som uppkommit som en följd av depressionen och konjunkturutvecklingen. En tillfällig stimulans, om nu en sådan i tillräcklig utsträckning skulle kunna beredas genom de föreslagna offentliga arbetena, något varom man, som sagt, kan hava sina berättigade tvivelsmål, kan icke råda bot på dylik arbetslöshet. Vad som här kräves är framför allt förvisso mycket svår genomförbara men icke desto mindre fullkomligt ofrånkomliga omflyttningar av arbetskraften samt anpassningar av arbetslönerna, vilka för närvarande röna sina svåraste hinder från organisationsväsendet på arbetsmarknaden samt den nuvarande anordningen av arbetslöshetshjälpen.

Däremot är det uppenbart, att under alla förhållanden dylika förflyttningar äro som sagt svåra att genomföra och alltid taga en avsevärd tid, och att de människor, som drabbas av dylika permanenta förändringar inom näringslivet, böra under övergångstiden erhålla lämplig hjälp från det allmänna. Denna hjälp får dock icke anordnas så, att den onödigtvis försvårar anpassningen; lämplig form är därför den under åren 1915—1933 prövade anordningen med reservarbeten, organiserade på det sätt, som angivits i de tidigare citerade motionerna (I:128 och II:237) vid föregående års riksdag. Dessa arbeten äro nämligen, om de anordnas på rätt sätt ägnade både att upprätthålla rörligheten på arbetsmarknaden och att för ett visst belopp lämna arbete åt så stort antal som möjligt. Vikten härav just nu när den öppna marknaden åter börjar bjuda arbetstillfällen är särskilt påfallande, och exemplet från arbetslöshetspolitikens samband med återhämtningen 1922/23 synnerligen lärorik.

De allmänna arbeten m. m. av den karaktär, som i år återigen föreslås av regeringen, äro däremot ännu mindre lämpliga såsom led i arbetslöshetshjälpen under nuvarande förhållanden, än vad fallet varit tidigare, framför allt på grund av sin tendens att yttermera bidra till arbetsmarknadens förstelning.

Såväl det finansiella läget som konjunkturläget och arten av de arbetslöshetsproblem, inför vilka vi för närvarande stå, kräva sålunda en helt annan behandling av kapitalutgifterna på nästa års stat än den, som från regeringens sida förekommit.

Vi påyrka därför, att de anslag, som kunna motiveras av hänsyn till arbetslösheten, skola utgå till arbetslöshetskommissionens verksamhet, framför allt

till de statliga och statskommunala reservarbetena, under det att övriga anslag i regel böra behandlas på vanligt sätt med hänsyn uteslutande till deras omedelbara ändamål och till det finansiella lägets krav. En granskning från dessa utgångspunkter medför en högst väsentlig nedsättning icke blott i fråga om de utgifter, vilka äro avsedda att täckas med lånemedel att utgå med kort amorteringstid, utan även beträffande kostnaderna för de statliga byggnaderna samt de vanliga kapitalökningsutgifterna, i den mån dessa överstiga de affärsdrivande verkens och lånefondernas normala kapitalökningsbehov. Ett budgetarbete enligt dessa linjer innebär, att ett allvarligt försök skulle kunna göras att börja återgå till de i svensk finanspolitik tidigare följda grundsatserna.

Samtidigt böra emellertid, som tidigare framhållits, bestämmelserna för arbetslöshetskommissionens verksamhet utformas på ett ur arbetslöshetssynpunkt lämpligare sätt än som skedde genom 1933 års riksdagsbeslut. Vi övergå nu till därmed sammanhängande frågor.

Lönedirektiven.

Det råder enligt vår mening intet tvivel därom, att av de ändringar, som med fjolårets riksdagsbeslut genomfördes i grunderna för den statliga och statsunderstödda hjälpverksamheten, ändringarna i lönedirektiven voro för verksamhetens och jämväl för arbetslöshetsfrågans fortsatta utveckling i hög grad betydelsefulla. Den av riksdagen beslutade förhöjningen av löneläget vid reservarbetena har enligt vårt förmenande oförmånligt inverkat på arbetslösheten i vårt land. Ett studium av huru den ökade aktiviteten inom landets näringslivet under den gångna delen av innevarande budgetår influerat på arbetslösheten bekräftar riktigheten av denna vår uppfattning.

Under första delen av år 1933 inträdde i konjunkturerna en omsvängning till det bättre, vilken tendens bibehållits och ytterligare accentuerats under den senare hälften av samma år. Särskilt inom våra stora exportindustrier för trä, pappersmassa, papper och järn var konjunkturuppgången betydande. Men även vissa industrier, som arbeta på avsättning inom landet, såsom textil-, läder- och beklädnadsindustrierna, kunde avsevärt utvidga sin produktion. Även för de mekaniska verkstäderna har det gångna årets konjunkturuppgång varit betydande. Den industriella produktionen och handeln kunde sålunda under år 1933 uppvisa en i jämförelse med 1932 förmånlig utveckling, vilken tydligt framgår av den av socialstyrelsen förda statistiska översikten över arbetstillgången inom landets näringsliv. Arbetstillgångens växlingar under de senaste åren framgå av efterföljande från denna statistik hämtade tablå, i vilken mycket god arbetstillgång motsvarar poängsiffran 5 och siffrorna 4, 3, 2 och 1 i tur och ordning beteckna god, medelgod, mindre god och dålig arbetstillgång:

Kvartal	1930	1931	1932	1933
I	3.26	2.51	2.46	2.30
II	3.22	2.66	2.39	2.69
III	2.94	2.61	2.41	2.94
IV	2.77	2.65	2.38	3.08
medeltal	3.05	2.61	2.41	2.75

Av denna uppställning liksom av andra uppgifter ser man, hurusom konjunkturåterhämtningen, återspeglad i ökad tillgång på arbetstillfällen, stadigt fortskridit under hela år 1933. Siffran för fjärde kvartalet 1933 visar ett genomsnitt, som för första gången sedan mitten av år 1930 höjt sig över den nivå som betecknar medelgod arbetstillgång. Industriförbundets beräkningar peka i samma riktning.

Den härövan påvisade förbättringen av arbetstillgången under år 1933 borde konsekvent medföra en avsevärd nedgång i den samlade arbetslösheten inom landet. Hur förhåller det sig emellertid därmed? Då det gäller att inhämta kunskap om arbetslöshetens omfattning och fluktuationer, har man att hålla sig huvudsakligen till två olika uppgiftskällor, nämligen den av arbetarorganisationerna förda statistiken över arbetslösheten bland organisationernas medlemmar och de till arbetslöshetskommissionen inkomna rapporterna rörande antalet hjälpsökande. Härvid hänvisas till nedanstående båda tabellariska sammanställningar:

Fackföreningarnas arbetslöshet i procent av medlemsantalet.

Månad	År 1930	1931	1932	1933
Januari	13.9	20.2	24.2	28.8
Februari	13.2	18.7	23.8	27.7
Mars	12.3	19.4	24.1	28.7
April	10.8	17.1	20.8	24.3
Maj	8.0	13.2	19.0	21.1
Juni	8.0	12.4	19.3	21.3
Juli	8.0	11.8	19.4	19.4
Augusti	8.1	12.8	20.0	19.6
September	9.5	13.4	20.6	19.2
Oktober	12.3	16.4	22.1	20.1
November	15.3	19.3	24.1	22.3
December	22.9	26.5	31.0	27.1
Medeltal	11.9	16.8	22.4	23.3

Antalet hjälpsökande enligt arbetslöshetskommissionens månadsrapporter (avrundade tal).

Månad	År 1930	1931	1932	1933
Januari	16,650	40,250	103,700	189,200
Februari	15,400	41,600	108,050	181,950
Mars	13,600	41,900	109,700	186,550
April	11,400	39,400	111,350	176,800
Maj	9,000	34,500	104,100	156,200
Juni	6,650	31,050	97,400	145,450
Juli	5,800	30,500	94,700	138,850
Augusti	6,300	35,700	99,800	144,200
September	8,600	40,400	106,400	151,500
Oktober	14,600	57,150	123,600	164,750
November	24,800	77,250	146,950	170,700
December	31,900	88,750	161,150	171,050
Medeltal	13,725	46,533	133,900	164,760

Av omstående siffror framgår, att ökningen i arbetstillgången under sista halvåret 1933, då det nya lönesystemet varit i tillämpning, icke erhållit sin naturliga motsvarighet i minskning av det antal personer, som i anledning av arbetslöshet påkallat det allmännas hjälp, utan att tvärtom detta antal betydlig ökats under berörda tid. Enligt vårt förmenande måste en av de väsentligaste orsakerna till denna ogynnsamma utveckling ligga i de vid 1933 års riksdag vidtagna förändringarna i bestämmelserna för arbetslöshetshjälp. Medan de hjälpsökandes antal under förra delen av 1933 stadigvarande på grund av konjunkturförbättringen minskades i en helt annan utsträckning än de föregående åren, skedde en plötslig omsvängning till det sämre i och med augusti, den första månad då de nya direktiven i full utsträckning kommo i praktisk tillämpning. Att den ökade dragningskraften till det allmännas hjälpverksamhet ej gav samma utslag ifråga om arbetslösheten inom fackorganisationerna är fullt förklarligt med hänsyn till det förhållandet, att den för dessa organisationer avsedda arbetslöshetsstatistiken, omspännande i runt tal 500,000 fackföreningsmedlemmar, anställda inom industri, hantverk och handel, icke i stort sett berör de grupper arbetare, sysselsatta med t. ex. jord- och skogsbruk ävensom diversearbete av varjehanda slag, vilka med hänsyn till löneförhållandena i öppna marknaden utsättas för den största frestelsen att söka sig över till hjälpverksamheten. Det kan nämnas, att det i oktober 1932 förelåg en rapporterad arbetslöshet av 123,600 vid en fackföreningsarbetslöshet av 22.1 %, medan motsvarande siffror 1933 voro 164,700 och 20.2 %.

Mellan juli 1933 och januari 1934 föreligger en ökning i den rapporterade arbetslösheten av från 138,850 till 171,540 eller sålunda i runt tal 33,000 personer. Socialministern har i proposition nr 234 sökt finna en förklaring av ökningen genom att stanna vid en jämförelse av siffrorna i januari 1933 och januari 1934 i de kommuner, som vid båda tidpunkterna redovisade till arbetslöshetskommissionen. Han har därvid kunnat framräkna en nedgång i antalet anmälda i dessa kommuner under tolv månadersperioden av omkring 30,000 man. Denna nedgång förklaras emellertid av vad tidigare anförts rörande den för året exceptionella minskningen under förra halvåret. Nedgången i antalet hjälpsökande under tiden före juli 1933 kan emellertid givetvis ej åberopas till stöd för det därefter tillämpade systemets förträfflighet. Vill man söka få ett rättvist mått på dessa siffermässiga förändringar, synes det därför riktigare att beakta utvecklingen först fr. o. m. juli 1933. Om man därvid, på sätt socialministern förfarit, bortser från de under nuvarande budgetår nyrapporterade kommunerna, i vilka arbetslösheten i januari 1934 utgjorde 5,400, uppgick sålunda arbetslösheten i de sedan föregående budgetår kvarstående kommunerna för nämnda månad till 166,100. I julisiffran, som markerar bottenläget under år 1933, ingick en arbetslöshetsiffra för de nytillkomna kommunerna med närmare 500. Även med bortseende från de nytillkomna kommunerna föreligger sålunda i själva verket en mellan juli 1933 och januari 1934 med 27,700 man utökat antal hjälpsökande vilket ej kan förklaras enbart som ett säsongfenomen.

Det torde emellertid under alla förhållanden vara diskutabelt, huruvida man vid ett studium av den svenska arbetslösheten äger rätt att isolera sitt betraktelsesätt till vissa grupper av kommuner, när man från statsmakternas sida trots allt har att taga befattning med problemet i dess helhet och sålunda även har att räkna med den situation, som föreligger i nyrapporterande kommuner. Socialministern vill i propositionen söka göra gällande, att den sålunda nu för första gången inför de statliga myndigheterna tillkännagivna arbetslösheten icke annat än i undantagsfall skulle representera »någon i vanlig mening ny arbetslöshet». Även om man här i en del fall har att göra med kommuner, som antingen i det längsta sökt att med egna resurser bereda hjälp mot arbetslösheten eller som på grund av arbetslöshetens långvarighet ansett sig tvungna att nu ordna en organiserad arbetslöshetshjälp, synes det dock otvivelaktigt, att den till kommunerna och kommissionen nyrapporterade arbetslösheten i mycket stor utsträckning sammanhänger med utformningen och verkningarna av 1933 års riksdagsbeslut. Såsom exempel kan sålunda anföras, att så fort ett reservarbete anordnats i arbetslöshetskommissionens eller en vägstyrelsens regi, ha omedelbart anspråk på placeringar vid detta arbete rests från personer och kommuner i närheten av det sålunda startade reservarbetet, för vilka tanken att anlita arbetslöshetshjälp tidigare i stort sett varit främmande.

För ett studium av hjälpsökandesiffrans ökning inom olika yrkesgrupper hänvisas till här nedan införda tabell, avseende juli—december åren 1932 och 1933. Det visar sig vid en jämförelse mellan decembersiffrorna för dessa år, att av större yrkesgrupper endast skogsbruk och träindustri visa någon minskning. Tillströmningen av nya hjälpsökande inom övriga yrkesgrupper innebär för jordbruket en ökning med 2,000, för byggnadsverksamheten med 3,400, för diversearbetargruppen med 500, medan metall- och maskinindustriens siffra är i stort sett densamma, ehuru väl man även här kan peka på en ökning. För ökningen inom byggnadsverksamheten har givetvis byggnadskonflikten spelat en avgörande roll, men tillströmningen här bör dessutom ses i samband med de förändringar i konfliktdirektiven, som 1933 års riksdagsbeslut innebar, och som bl. a. belyses av det förhållandet, att arbetslöshetskommissionen medgivit dispens för 5,431 byggnadsarbetare, vilkas hjälp under pågående konflikt tillgodosetts med allmänna medel, medan statsmakterna tidigare hänvisat av konflikt berörda organisationer att själva draga försorg om sina medlemmar och överhuvud taget icke funnit anledning med allmänna medel bispringa arbetslösa, tillhörande konfliktberört fack.

Beträffande jordbruket ökades de hjälpsökandes antal kraftigt till november månad, varefter en obetydlig nedgång inträdde. I oktober 1933 översteg jordbrukets hjälpsökandesiffra med över 50 % motsvarande siffra året förut. Även för skogsbruket visa 1933 års höstsiffror en ökning, som för t. ex. september innebar en höjning över 1932 med icke mindre än 6,300 man, trots den ökade avverkning, som redan under höstsidan var för handen; den nedgång i hjälpsökandesiffran, som kunde konstateras under de följande månaderna, sammanhängde med den ökade arbetstillgången, men var alldeles för obetydlig för att återge den faktiska förbättringen i sysselsättningen i skogarna. Någon

minskning i arbetslösheten inom metall- och maskinindustrien har icke ägt rum under senare halvåret 1933. Tvärtom har de hjälpsökandes antal från detta fack undergått ökning, oaktat konjunkturläget för betydande delar av denna industri under berörda tid påtagligt förbättrats. Ännu skarpare framträder denna bristande överensstämmelse mellan förändringarna i arbetstillgång och arbetslöshet inom trävaruindustrien, varifrån ett under loppet av föregående års höst ständigt stegrat antal arbetare sökt det allmänna hjälp, oaktat industrien ifråga under denna tid kunnat uppvisa en betydande produktionsutvidgning. Symptomatisk är även den höga siffran hjälpsökande diversearbetare.

**De hjälpsökande arbetslösas fördelning på olika yrkesgrupper juli—december
1932 o. 1933.**

M å n a d	Hela antalet	D ä r a v i n o m					
		jordbruk	skogsbruk	met. o. mask.ind.	träind.	byggn.v.	div.arb.
<i>1932</i>							
juli	94,687	5,175	11,314	8,148	8,542	5,039	29,691
aug.	99,826	4,388	12,811	8,437	9,757	5,050	30,366
sept.	106,404	5,902	13,014	8,991	10,597	5,633	32,615
okt.	123,584	8,008	14,633	10,568	12,187	7,444	39,343
nov.	146,981	10,884	15,995	11,753	13,884	10,075	47,838
dec.	161,155	12,415	17,404	12,628	14,787	11,463	51,968
<i>1933.</i>							
juli	138,855	9,478	15,488	11,054	10,710	9,174	41,977
aug.	144,185	10,155	17,200	12,179	10,849	9,641	43,816
sept.	151,498	11,369	19,352	11,142	11,386	10,043	46,270
okt.	164,747	13,580	18,274	12,858	12,129	12,245	50,149
nov.	170,702	15,230	15,176	12,352	13,382	13,960	52,450
dec.	171,065	14,403	12,141	12,697	13,766	14,839	52,418

Ingen kan förneka, att hjälpbehovet under en långvarig lågkonjunktur kan visa tecken till att bestå och t. o. m. öka trots att näringslivet på vissa centrala punkter börjar öka sin livaktighet. De individuella hjälpresurserna, fackföreningarnas arbetslöshetsunderstöd o. s. v. bliva givetvis alltmer uttömda ju längre krisen varar, och anspråken på det allmänna hjälp kunna under sådana förhållanden komma att stiga. Läget i nuvarande situation giver emellertid enligt vad ovan påvisats vid handen, att dylika moment icke lämna en uttömmande förklaring på ökningen av hjälpsökandesiffrorna. Det synes oss uppenbart, att de förändrade lönedirektiven såväl fördröjt som begränsat återgången till de nya arbetstillfällena i öppna marknaden, som måste hava uppstått i och med det successivt skeende uppsvinget inom näringslivet. Därpå tyder framför allt den plötsliga ökningen i antalet hjälpsökande för

augusti månad 1933. Även stegringen från oktober 1932 till oktober 1933 med över 10,000 diversearbetare antyder, att benägenheten hos stora arbetargrupper att söka sig till det allmännas hjälporgan kommit att avsevärt öka. Man har här liksom beträffande arbetslösa inom andra yrkesgrupper att räkna med att personer icke längre i samma grad utnyttja förutvarande utkomstkällor och arbetsmöjligheter, som erbjudit en — låt vara — nödtorftig försörjning för att i stället få sitt försörjningsbehov täckt av understöd eller reservarbete.

Såsom i det följande visas är höjningen av reservarbetslönen en så påtaglig faktor, att den utan tvivel kommit att kraftigt stimulera den enskildes benägenhet att söka sig till arbetslöshetshjälpen. De, som vilja försvara 1933 års beslut i arbetslöshetsfrågan, åberopa stundom som försvar gentemot framförda anmärkningar, att icke någon person kunnat lämna sin anställning i öppna marknaden och därefter omedelbart vunnit placering på reservarbete. Även om exempel icke saknas på att så verkligen skett, visa flera andra fall hur den enskilde i sitt handlingssätt kommit att påverkas av det nya hjälpsystemet. Sålunda ha arbetslöshetskommittéerna bland de hjälpsökande fått anteckna jordbruksarbetare, vilka sedan de uppsagt sin tjänst under sensommaren eller själva blivit uppsagda underlåtit att göra ansträngningar som tidigare för att erhålla förnyad anställning under kommande tjänsteår. Först sedan samtliga kontrakt tecknats rörande årstjänst, vilket plägar ske före utgången av oktober månad, ha de anmält sig hos arbetsförmedlingen för att därefter vända sig till vederbörande arbetslöshetskommitté. Även om kommittén därvid varit övertygad om att den hjälpsökande undanhållit sig från arbetsmarknaden, har man, sedan föreskriven karenstid iakttagits, och om försörjningsplikt och hjälpbehov förelegat, ofta icke ansett sig kunna vägra arbetslöshetshjälp. Socialstyrelsens redogörelse för arbetstillgång och arbetslön inom jordbruket år 1933, införd i Soc. Medd. 1934, häfte 2, giver även belägg för den dragnings från jordbruket, som förmånerna i arbetslöshetshjälpen och förhoppningarna om delaktighet därav utövat på jordbrukets arbetstagare. Det är förklarligt, att i jordbruket sysselsatt arbetskraft under nuvarande förhållanden söker sig över till reservarbetena. Därtill medverkar ej blott de förmånligare löneförhållandena vid dessa arbeten utan även de omständigheter, att reservarbetet ej är så hårt som lantarbetet och ej heller kräver så lång arbetsdag som sistnämnda arbete. Dessutom erbjuder reservarbetet en större grad av trygghet genom dess kontinuitet och därigenom att det allmänna står såsom arbetsgivare. Det ligger i sakens natur, att exempelvis redan de vägarbeten, som drivas med öppna marknadens löner, utövat en stark lockelse på jordbrukets arbetskraft. Den relativt sett mera begränsade förekomsten av dylika arbeten samt arbetsledningens krav på fullt duglig och med sådana arbeten förtrogen arbetskraft ha emellertid i sin mån verkat hämmande på möjligheterna att övergå till dylikt arbete. Givet är, att under sådana förhållanden nytillkomna vägarbeten av reservarbetstyp verka tilldragande på den arbetskraft, som häri ser en möjlighet att under löne- och arbetsförhållanden, som äro likvärdiga eller överträffa jordbrukets, vinna övergång

till vägarbetarnas yrkesgrupp. De primäruppgifter från hushållningssällskapens distriktsombud, som ligga till grund för socialstyrelsens redogörelse, giva ett ännu mer övertygande bevis för den återverkan, som hjälpen haft på situationen å landsbygdens arbetsmarknad. I trakter, där reservarbeten förlagts i grannskapet, uppges de vid dessa arbeten tillämpade lönerna ibland ha t. o. m. påverkat lönenivån vid jordbruket. Reservarbetsförtjänsterna ha kunnat ligga 10 à 15 % över den fastställda reservarbetslönen, vilken kanske fastställts med ledning av jordbrukets kollektivavtal, medan jordbrukets egna löner, såsom lönestatistiken utvisar, över lag legat under den i avtalet angivna. Att arbetskraften under sådana förhållanden vänt jordbruket ryggen är icke ägnat att förvåna, och det är en dålig tröst, om jordbruket det oaktat ännu icke lidit brist på arbetsfolk, ty förhandenvaron av en dylik tendens till dragning från jordbruk till hjälpverksamhet är i och för sig allvarlig. Att en åtstramning av jordbrukets tillgång till arbetskraft är att vänta, framgår emellertid av meddelanden under hand från vissa arbetsförmedlingsbyråer, att särskilt yngre vid jordbruksarbete vana personer visat sig absolut ohägrade att åtaga sig tillgängligt jordbruksarbete, på grund varav avstängning från arbetslöshetshjälp måst i viss utsträckning äga rum. Att den enskilde föredrager det arbete och den form av existens, som ställer sig förmånligast för honom, torde icke giva anledning till klander mot individen; att denna strävan beretts tillfälle till utveckling på här anført sätt bör läggas systemet såsom sådant till last.

Vid sidan om denna dragning till hjälpen föreligger en lika påtaglig obehägenhet att utbyta arbetslöshetshjälpen mot arbete i öppna marknaden. Av arbetslöshetskommissionens uttalanden på detta område kan man utläsa, att förhållandena icke äro tillfredsställande. Har man sålunda en gång vunnit placering vid ett reservarbete, synes i många fall den enskilde icke vilja reflektera på att övergå till annat arbete. Erfarenheterna från Norrbotten och andra norrländska län innevarande vinter giva vid handen, att praktiskt taget ingen skogsarbetare självmant lämnat reservarbete för att taga arbete i öppna marknaden. Arbetslöshetskommittéernas verksamhet på denna punkt har också i åtskilliga fall lämnat mycket övrigt att önska, och endast i den mån arbetslöshetskommissionen genom inspektioner och direkta order avfört vederbörande från reservarbetet har en övergång till öppna marknaden kunnat ske. Men t. o. m. i dylika fall har man exempel på, att permitterade reservarbetare vägra gå ut och anmäla sig till skogsarbete, där detta bjudes, för att i stället avvakta den tidpunkt, då arbetstillfällena blivit upptagna av från andra, långt avlägsna socknar kommande arbetare och först därefter inställa sig hos arbetslöshetskommittén, i akt och mening att framtinga en återhänvisning till reservarbete under åberopande av förnyad arbetsbrist. Från tvenne kommuner föreligga klagomål till Kungl. Maj:t från grupper av arbetslösa, som anföra erinringar mot att de genom arbetslöshetskommissionens ingripande hänvisats till förefintligt arbete i öppna marknaden.

De statliga reservarbetena ha alltid haft en stor arbetslöshetspolitisk betydelse genom att innebära en omflyttning och delvis även omskolning av de arbetslösa, vilket verkar befrämjande på arbetskraftens rörlighet och anpass-

ningsförmåga. Värdet av de statliga reservarbetena ur denna synpunkt ha emellertid avsevärt reducerats genom de inträdda förändringarna i reservarbetslönerna, vilket medfört att omsättningen vid arbetena påtagligt nedgått. Till belysning av detta förhållande meddelas här siffror för avgången till den öppna marknaden och på egen begäran vid arbetena. Siffrorna äro uträknade i procent av den totala arbetsstyrkan och återspeglar den relativa avgången i genomsnitt per vecka. För jämförelse återgivas siffror för tiden juli—december 1932 och 1933.

Avgång per vecka vid de statliga reservarbetena till arbeten i öppna marknaden eller på egen begäran i procent av arbetsstyrkan.

	1932	1933
Juli	1.4	0.8
Aug.	1.3	0.8
Sept.	1.6	0.6
Okt.	1.0	0.7
Nov.	0.9	0.8
Dec.	0.5	0.6

Siffrorna visa, att konjunkturåterhämtningen under 1933 ej motsvaras av någon ökad benägenhet till avgång från reservarbetena, utan uppvisar år 1933 tvärtom i genomsnitt en väsentligt lägre avgångsprocent än år 1932. Under exempelvis september, årets brådaste arbetsmånad, var den frivilliga avgången år 1932 1.6 %, men år 1933 endast 0.6 %, trots att man sistnämnda år hade att räkna med ett avsevärt gynnsammare konjunkturläge och ökad arbetstillgång.

Det måste i detta sammanhang ytterligare inskärpas, att det av socialministern återropade avstängningsförfarandet ej kan på ett tillfredsställande sätt tillgodose det viktiga intresset, att den enskilde individen uttömmar alla möjligheter för anskaffande av försörjning i öppna marknaden, innan hjälp sökes av det allmänna. Uppenbart är, att vederbörande offentliga organ icke kunna komma i kontakt med de olika tillfällen till försörjning, som kunna yppa sig, och sålunda genom avstängningsåtgärder tillgodose återgången till öppna marknaden. Då den enskilda individens drivkraft är den enda effektiva garantien för att den tillgängliga arbetskraften i första hand står till förfogande för arbetstillfällena i den öppna marknaden, måste de samlade förmåner, som erbjudas vid reservarbetena, understiga de lägsta, som utgå under vanliga förhållanden. Detta är av vikt jämväl för att löneläget vid reservarbetena ej skola lägga hinder i vägen för en naturlig löneanpassning i öppna marknaden.

De av 1933 års riksdag givna direktiven för lönesättningen vid reservarbetena ha tillämpats på det sättet, att reservarbetslönen fastställts till ett belopp, som i stort sett motsvarar den för orten beräknade »lägsta grovarbetarlönen». Besvärnsnämnden för reservarbetslöner har sålunda ej ansett sig kunna godtaga en lön, som, bortsett från den skillnad löneintervallerna kunna medföra, legat under den beräknade lägsta grovarbetarlönen. De förändrade grunderna för bestämmande av reservarbetslönen medförde vid de nya direktivens ikraft-

trädande i juli 1933, att de av arbetslöshetskommissionen tidigare beräknade grovarbetarlönerna, vilka de dåvarande reservarbetslönerna understego enligt viss fastställd skala, fingo tjänstgöra såsom reservarbetslöner. Det hade givetvis vid denna tidpunkt varit välmotiverat med en revision av dessa grovarbetarlöner, som i många fall helt naturligt med hänsyn till det tidigare systemet med reservarbetslöner, som lågo under grovarbetarlönerna, ej voro bestämda med den noggrannhet, som tarvades, då reservarbetslöneläget bragtes upp till grovarbetarlönenivån. Arbetslöshetskommissionen ansåg sig emellertid ej vid ifrågavarande tidpunkt kunna vidtaga denna lönerevision i anledning av ett av Kungl. Maj:t den 30 juni 1933 fattat beslut, vars innehåll närmare framgår av följande av socialministern till protokollet hållna anförande:

»I överensstämmelse med vad riksdagen uttalat skola de i kungörelsen den 26 juni 1933 angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet meddelade föreskrifterna rörande nya grunder för denna verksamhet i allmänhet träda i tillämpning från och med den 1 instundande juli, dock att de i 23 § av kungörelsen meddelade ändrade föreskrifterna rörande fastställande av reservarbetslön skola gälla från och med den dag Kungl. Maj:t bestämmer. Sistnämnda föreskrift har tillkommit med hänsyn till de praktiska svårigheter, som måste vara förknippade med genomförandet omedelbart och på en viss dag av ändrade beräkningsgrunder för löner vid en mängd arbetsföretag där arbetslönen i allmänhet utgår efter lagackord. Av de undersökningar, som jag med avseende härå verkställt, har också framgått, att en viss övergångstid lämpligen bör föreskrivas, under loppet varav de ändrade beräkningsgrunderna successivt må träda i tillämpning. Under förutsättning att sådan föreskrift meddelas lära praktiska hinder icke möta för att de nya lönebestämmelserna i övrigt omedelbart träda i kraft.

Enligt de nya grunderna för hjälpverksamheten ankommer det på arbetslöshetskommissionen att, i den mån anledning synes föreligga att antaga att förändringar av lönenivån inträffat, företaga undersökningar på respektive orter angående den öppna arbetsmarknadens gängse grovarbetarlöner och därefter fastställa reservarbetslönen. Jag har emellertid ansett mig böra i förevarande sammanhang taga under övervägande, huruvida det kan antagas, att inom den närmaste tiden undersökningar i sådant hänseende skola befinnas erforderliga. Om så skulle vara förhållandet och om på grund härav verkställda undersökningar kunde väntas leda till jämkningar beträffande reservarbetslönen på ett flertal orter, skulle ju en följd av att de nya lönebestämmelserna utan avvaktande av dylika undersökningar bringades i tillämpning bliva, att vid tvenne närliggande tidpunkter komme att vidtagas omfattande ändringar i lönesättningen, något som tydligen ur olika synpunkter skulle medföra avsevärda olägenheter.

Emellertid synas mig starka skäl tala för att antaga, att en allännare löneundersökning finnes ej lämpligen böra komma till stånd förrän vid en senare tidpunkt, då bättre förutsättningar kunna antagas föreligga för att densamma kan väntas lämna mera bestående resultat. För denna uppfattning talar redan den omständigheten att förändrade faktorer av såväl nationell som internationell art torde kunna väntas inom kort komma att påverka den allmänna prisutvecklingen. Med hänsyn härtill och då genomförandet av den förbättring med avseende å reservarbetslönerna, som åsyftats med de nya lönebestämmelserna, icke bör utan tvingande orsak uppskjutas, anser jag övervägande skäl tala för att dessa bestämmelser från och med den 1 instundande juli bringas i tillämpning på ett sådant sätt att löneförändringen fullständigt genomföres under loppet av juli månad.»

Tack vare detta uttalande från regeringens sida — vilket icke synes stämma väl överens med uttalandet i särskilda utskottets utlåtande, att »det måste vara angeläget att, oftare än hittills synes hava skett, från centralorganets sida undersöka, huruvida anledning finnes till jämkning i den senast fastställda grovarbetar- och alltså även reservarbetslönen — blevo förarbetena till denna revision upptagna först under senhösten, och det slutliga resultatet härav föreligger ännu icke, när detta skrives.

Den nya lönesättningen resulterade naturligen i förhöjda förtjänster vid reservarbetena. Löneutvecklingen vid de statliga reservarbetena framgår av följande siffror:

	Genomsnittlig reservarbets- förtjänst	Procentuellt överskott
<i>1932</i>		
Oktober	4: 33	15.2
November	4: 40	13.1
December	4: 46	14.4
<i>1933</i>		
Januari	4: 25	9.3
Februari	4: 23	9.0
Mars	4: 23	9.3
April	4: 36	13.0
Maj	4: 39	13.7
Juni	4: 42	13.9
Juli	4: 61	7.2
Augusti	4: 84	12.3
September	4: 98	15.3
Oktober	4: 95	14.1
November	4: 91	13.4
December	4: 76	10.4

Tablån ger vid handen, att den inträdda ökningen av arbetsförtjänsterna mellan t. ex. maj och oktober utgjorde 55 öre per arbetsdag, vilket med en arbetsstyrka på 20,000 man betyder en kostnadsfördyring av 11,000 kr. per dag eller 275,000 kr. per arbetsmånad, om 25 dagar.

Medeldagsförtjänsterna vid de statskommunala reservarbetena ha under 1933 varit följande:

Januari	kronor 4: 69	Juli	kronor 5: 04
Februari	› 4: 56	Augusti	› 5: 24
Mars	› 4: 80	September	› 5: 29
April	› 4: 64	Oktober	› 5: 30
Maj	› 4: 74	November	› 5: 33
Juni	› 4: 55	December	› 5: 63

Även vid dessa arbeten kan man konstatera en höjning av förtjänsterna under inflytande av de ändrade grunderna för reservarbetslönernas fastställande. Ökningen mellan maj och oktober är här 56 öre, vilket vid en arbetsstyrka på 14,000 man betyder en kostnadsfördyring med 7,840 kr. per dag eller i det närmaste 200,000 kr. per arbetsmånad.

För den, som äger närmare insikt i det förfarande, varigenom »den lägsta grovarbetarlön, för vilken arbete i orten kan i avsevärd omfattning beredas», för olika orter i landet bestämmas, måste det stå fullständigt klart att stora delar av landets befolkning arbeta i öppna marknaden mot förmåner, som många gånger väsentligt understiga de, vilka erbjudas vid reservarbete.

Först och främst kommer den nominella reservarbetslönen många gånger att i praktiken ligga över i öppna marknaden utgående löner, särskilt skogs- och lantarbetarnas löner, oaktat att direktiven syfta på att få reservarbetslönen att motsvara det lägsta fritt bestämda löneläget. Orsakerna härtill äro flera. Då reservarbetslönen som regel fastställas särskilt för varje kommun och stundom även för del av kommun på basis av löneförhållandena inom kommunen i fråga eller del därav, kunna närliggande kommuner uppvisa reservarbetslöner till avsevärt divergerande belopp. Särskilt gäller detta i fråga om stad, som är omgiven av en utpräglad jordbrukskommun. Att den höga reservarbetslönen i stadskommunen är ägnad att öva inflytande även på den inom landskommunen sysselsatta befolkningen synes uppenbart, då man betänker, hur livligt utbytet av arbetskraften är mellan tvenne sådana kommuner. Ofta är även fallet, att en arbetare, som har sin sysselsättning på landet med t. ex. jord- eller skogsbruk, är bosatt i den närliggande staden. Genom att i fria marknaden tillämpade löner ej kunna läggas till grund för bestämningen av reservarbetslönen annat än då arbete »i avsevärd omfattning» kan beredas därför i orten, kommer också nämnda lön att utöva lockelse på åtskilliga, som hava det sämre ställt med försörjningen i sitt dagliga arbete. Fall ha till och med förekommit, då reservarbetslönen avsevärt höjts, på den grund att företag, vars löner legat till grund för en tidigare lägre reservarbetslön, måst läggas ned, och »arbete i avsevärd omfattning» sålunda ej längre kunnat beredas till den lägre lönen. En försämring av läget på arbetsmarknaden medför sålunda automatiskt enligt gällande bestämmelser en höjning av reservarbetslönen! Förutom att det i tillämpningen är svårt att bestämma den arbetstillgång, som kan anses vara avsevärt omfattande — därutinnan de tillämpade myndigheterna visat sig hava stora fordringar — har reservarbetslönen i åtskilliga utpräglade jordbrukskommuner ej kunnat bestämmas uteslutande med hänsyn till den jordbrukande befolkningens dagsförtjänst av den anledningen, att det ej funnits lönearbetare i någon avsevärd omfattning. De i ekonomiskt hänseende med lantarbetarna jämförda småbrukarnas inkomstnivå har ej med de nuvarande direktiven kunnat i erforderlig grad komma i beaktande. I stället ha lönerna vid en eventuellt inom landskommunen i fråga förekommande industri blivit bestämmande för reservarbetslönens storlek. Förekomsten av korttidsarbete i fria marknaden ävensom det förhållandet, att lönen i flera yrken är bestämd med hänsyn tagen till normal säsongarbetslöshet, medföra också faktiskt, att de direktiv enligt bestämda reservarbetslönerna lämna bättre förtjänster än den öppna marknadens löner.

Till bestyrkande av riktigheten av vårt påstående, att den nominella reservarbetslönen allmänt ligger högre än lantarbetarlönerna även inom jordbruks-

distrikten, få vi hänvisa till nedanstående översikt över i oktober 1933 gällande reservarbetslöner inom de då lönesatta 737 rena landskommunerna:

Antal landskommuner med reservarbetslön om:

Län	Kr.	3:—	3:50	4:—	4:50	5:—	5:50	6:—	8:—	Summa	Länsmedeltal (vägt)
Stockholm	—	—	13	13	2	—	2	2	32	4.64	
Uppsala	—	1	2	4	1	—	—	—	8	4.31	
Sörmland	—	1	23	1	1	—	—	—	26	4.04	
Östergötland	2	4	15	4	2	—	1	—	28	4.08	
Jönköping	—	13	7	3	—	—	—	—	23	3.78	
Kronoberg	4	12	21	1	—	—	—	—	38	3.75	
Kalmar	6	14	23	2	—	—	—	—	45	3.73	
Gotland	2	4	6	—	—	—	—	—	12	3.66	
Blekinge	—	7	26	1	—	—	—	—	34	3.91	
Kristianstad	—	7	14	5	—	—	—	—	26	3.96	
Malmöhus	1	3	15	8	2	2	—	—	31	4.21	
Halland	—	1	7	—	—	—	—	—	8	3.94	
Göteborgs o. Bohus	—	3	3	6	17	—	1	—	30	4.65	
Älvsborg	3	1	16	5	3	—	—	—	28	4.06	
Skaraborg	3	8	9	1	1	—	—	—	22	3.75	
Värmland	1	4	22	33	—	—	—	—	60	4.23	
Örebro	1	1	12	8	5	—	—	—	27	4.28	
Västmanland	2	6	18	8	—	—	—	—	34	3.97	
Kopparberg	—	—	4	17	15	3	—	—	39	4.72	
Gävleborg	—	—	13	15	9	1	—	—	38	4.44	
Västernorrland	—	—	7	24	15	10	—	—	56	4.75	
Jämtland	—	—	14	19	10	2	—	—	45	4.44	
Västerbotten	—	—	3	16	1	2	—	—	22	4.54	
Norrbotten	—	—	—	25	—	—	—	—	25	4.50	
Summa		25	90	293	219	84	20	4	2	737	4.18 (aritmetiskt medeltal)

Av uppställningen framgår, att av redovisade kommuner var reservarbetslönen 3 kronor eller 3 kronor 50 öre i 15.6 %, 4 kronor i 39.7 %, samt 4 kronor 50 öre och däröver i 44.6 % av hela antalet kommuner. I vägt tal utgjorde den genomsnittliga reservarbetslönen för alla kommunerna 4 kronor 23 öre. Kollektivavtalslönerna i de egentliga jordbruksprovinserna ligga mellan 3 och 4 kronor. Därjämte finnes en lägre lönenivå, som särskilt gäller daglöner och dränglöner och som under nuvarande kristillstånd erhållit ökad betydelse och förekomst. Dessa ej avtalsenliga löner motsvara en dagsförtjänst å 2:50—3:50 kr. En jämförelse mellan dessa siffror för löner inom jordbruk och reservarbeten i de rena landskommunerna giver klart vid handen, att löneförhållandena inom jordbruket med binärningar vid bestämmandet av reservarbets-

lönernas storlek på landsbygden icke tillerkänts den betydelse som vederbort.

Förutom att den nominella reservarbetslönen sålunda med tillämpning av de nya direktiven ofta kan komma att ligga över de dagsförtjänster, som stora befolkningsgrupper uppbära på arbetsmarknaden, måste därjämte beaktas, att de vid reservarbetena sysselsatta komma i åtnjutande av såväl ackordsöverskott som, såvitt rör de statliga reservarbetena, förmåner i form av fritt logi, resebidrag och fri sjukvård, vilka sistnämnda förmåner belöpa sig till c:a 7 % av arbetslöshetskommissionens bruttokostnader per effektiv arbetsdag. Ovanstående tablå rörande löneutvecklingen vid de statliga reservarbetena utvisar, att det genomsnittliga procentuella ackordsöverskottet vid dessa arbeten är rätt avsevärt, t. ex. i september 1933 15.3 %. Siffrorna för det procentuella överskridande, som förtjänsterna vid de statliga reservarbetena utvisa gentemot de fastställda reservarbetslönerna, äro enligt tablån i stort sett desamma såväl före som efter förändringen i lönesystemet, beroende på att arbetslöshetskommissionen tydligen ansett sig böra höja ackordspriserna i proportion till förhöjningen av de nominella reservarbetslönerna. Från socialdemokratiskt håll har man tydligen också ansett, att de tidigare procentuella ackordsöverskotten alltjämt skulle kvarstå. Till yttermera visso är detta fastslaget i en av landsorganisationens informationsavdelning utgiven broschyr »Reservarbetena, de nya löne- och konflikt direktiven», där det uttalas, att »skulle till äventyrs kommissionen hysa en motsatt uppfattning (nämligen om 10—12 % såsom normalt ackordsöverskott), kan man på goda grunder göra gällande, att den icke står i samklang med riksdagens beslut».

Man vill möjligen till stöd för denna uppfattning rörande ackordssättningen vid reservarbetena åberopa föreskriften i 23 § av hjälpkungörelsen därom, att sådana åtgärder böra vid ackordsprissättning undvikas, som kunna medföra en minskning i arbetsintensiteten, ävensom vad särskilda utskottet uttalat i denna sak. Då emellertid utskottet klart säger ifrån, att det icke påkallar någon ändring i det tidigare förfaringssättet, enligt vilket ackord fastställes så, att de avse att *vid normal arbetsprestation* lämna en dagsinkomst överensstämmande med den för orten fastställda reservarbetslönen, synes det oss uppenbart stridande mot direktiven, att den *genomsnittliga* dagsförtjänsten månad efter månad utvisar betydande överskott. Man måste nämligen utgå ifrån, att motsvarighet föreligger mellan normal arbetsprestation och genomsnittsförtjänsten under en längre tidrymd. Då vi sålunda anse, att arbetslöshetskommissionen ej följt givna direktiv i förevarande hänseende och detta synes vara beroende på en missuppfattning rörande dessa direktivs innebörd, anse vi det nödigt med en förklaring från riksdagen, att ackorden måtte sättas så, att den genomsnittliga dagsförtjänsten håller sig invid den fastställda reservarbetslönen.

I motsats till de statliga reservarbetena förekomma vid de statskommunala arbetena knappast några större genomsnittliga ackordsöverskott över de fastställda reservarbetslönerna; dessa överskott torde här i medeltal röra sig om 2 à 3 %. Anledningen härtill torde delvis vara, att statsbidrag — i fråga om

alla statskommunala arbeten utom allmänna vägar — icke utgår för de genomsnittliga ackordsöverskotten per månad (men väl för individuella överskott, om medeldagsförtjänsten för hela arbetsstyrkan på ett statskommunalt arbete icke överskrider den för orten fastställda reservarbetslönen). Av stor betydelse synes emellertid vara, att kommunerna själva tydligen inse de arbetslöshetspolitiska vådorna av en för hög lönesättning. Sålunda omvittnas från flera kommuner, speciellt stadssamhällen, att man icke vågar utnyttja de statskommunala arbetena för placering av arbetslösa ungar, åtminstone icke i åldrarna under 25 år, enär många av dessa aldrig haft motsvarande förtjänster på öppna marknaden. Även om reservarbetslönen formellt är oantastlig genom att ha satts i enlighet med lägsta mera allmänt förekommande grovarbetarlön, ha dock åtskilliga nu arbetslösa aldrig kunnat uppvisa någon tidigare mera långvarig arbetsanställning till de sålunda nominellt konstaterade grovarbetarlönerna utan försörjt sig genom olika arbeten av längre eller kortare varaktighet, ofta till löner under de avtalsenligt konstaterbara. Skulle dessa arbetslösa nu vinna placering på ett statskommunalt arbete, komme de att uppnå arbetsförtjänster, som skulle göra dem alldeles ointresserade av att söka sig annat arbete. Man kunde snarare riskera, att de för all framtid sålde sig till de grupper, som anse att samhället oavlåtligt skall bjuda hjälp i olika former. För kommunerna har det därför på grund av det nya lönesystemet ofta framstått som en fara ur arbetslöshetspolitisk synpunkt att utnyttja de nämnda arbetena för vissa, icke obetydliga grupper arbetslösa.

Löneutvecklingen vid de statskommunala arbetena har synbarligen icke kunnat undgå att påverka olika individers benägenhet att anmäla sig som hjälpsökande med uppgivande av tidigare sämre lönade anställningar av olika slag. Bl. a. har man konstaterat, att inflyttningen till orter med dylika arbeten eller med hjälpanordningar överhuvud taget påtagligt ökat, och sådana kommuner ha mången gång fått vidtaga stränga åtgärder genom att föreskriva långvarig bosättning o. s. v. för att söka värja sig för inflyttningen. I den mån dylika begränsande åtgärder icke vidtagits, har tilloppet av arbets- och hjälpsökande från andra kommuner påtagligt ökat den lokala arbetslösheten. Även om de nytillkomna icke alltid omedelbart sökt hjälp, ha de ej sällan utträngt förutvarande arbetare på arbetsmarknaden och gjort dessa arbetslösa. Man har här att göra med en på arbetsmarknaden vanlig »successiv förskjutning», vilket förklarar, att de direkt arbetslösa endast mera sällan kunna beslås med att vara självförvållat arbetslösa.

För att icke arbetslöshetshjälpen skall framstå såsom förmånligare än arbete och utkomst i vanlig ordning, är det sålunda en oeftergivlig förutsättning, att lönesystemet vid reservarbetena utformas på ett annat sätt än som blivit följden av 1933 års riksdagsbeslut. En del skulle vara vunnet därigenom, att riksdagen konstaterade, att föreskriften i 23 § av hjälpkungörelsen, att reservarbetslönen ej bör överstiga den »lägsta grovarbetarlönen», i överensstämmelse med en objektiv tolkning, endast innebär en maximering av reservarbetslönen men däremot ej något hinder för att lönen sättes lägre än grovarbetarlönen i fråga. Vi anse emellertid, att de här anförda erfaren-

heterna av de nya lönedirektivens tillämpning och verkningar innebära en ofrånkomlig maning till en helt förnyad revision av grunderna för lönesättningen. Den enskilde individens initiativkraft kommer alltjämt att ge utslag åt det håll, där de bästa försörjningsmöjligheterna stå till buds. En arbetslöshetspolitik, som syftar till att de olika hjälpformerna icke skola vara självändamål utan endast bereda tillfälliga möjligheter till nödtorftig utkomst i avvaktan på ökade arbetstillfällen i den fria marknaden måste beakta detta. På den grund är det nödvändigt, att de förmåner, som reserverbetena erbjuda, avvägas så, att de komma att ligga lägre än de löner, som erbjudas inom de olika näringsgrenarna på öppna marknaden. Att reserverbetslönen beräknas till belopp, understigande den i hjälpkungörelsen närmare bestämda grovarbetarlönen, torde vara erforderligt även på grund av de härovan påvisade svårigheterna att i praktiken anpassa reserverbetslönen efter de i öppna marknaden förekommande olika lönelägena. Man torde nödgas räkna med att dylika osäkerhetsskapande faktorer vid lönebestämningen alltjämt komma att göra sig gällande. Vid sådant förhållande synes det oss ofrånkomligt att återgå till tidigare lönedirektiv, som skapade erforderlig marginal mellan den nominella reserverbetslönen och den lägsta marknadslönen för de ojämnheter, som i praktiken icke kunna undvikas vid lönesättningen. Av sålunda anförda skäl ha vi framställt förslag om ändrad avfattning av 23 § i nu gällande kungörelse.

I fråga om spännvidden mellan den lägsta grovarbetarlönen och reserverbetslönen anse vi, i likhet med herrar Johanssons i Fredrikslund m. fl. reservation nr 1 till särskilda utskottets utlåtande nr 17 vid föregående års riksdag, att den av arbetslöshetskommissionen därutinnan tidigare tillämpade praxis, enligt vilken avståndet i de högre lönelägena är avsevärt men i de lägsta obetydligt, bör följas. Vi ansluta oss till det i nämnda reservation uttalade önskemålet, att möjlighet finnes att stödja familjeförsörjare genom särskilda familjetillägg, samtidigt som vi i likhet med reservanterna vilja påpeka, att svårigheterna för ogifta arbetare att vid de lägsta lönelägena erhålla full försörjning undvikas genom att skillnaden mellan grovarbetarlönen och reserverbetslönen vid dessa lönelägen reduceras till ett rent nominellt belopp, som saknar praktisk betydelse vid ackordssättningen och som kan borttagas, utan att detta kommer att medföra något avsteg från de tidigare principerna för arbetslöshetspolitiken.

Förutom att vi sålunda påyrka ändring av de utav föregående års riksdag beslutade lönedirektiven, så som dessa efter utformning i hjälpkungörelsen blivit tillämpade, vilja vi därjämte härnedan påvisa hurusom de i samma kungörelse intagna reglerna för bedrivande av den statliga och statsunderstödda hjälpverksamheten vid arbetslöshet i flera andra avseenden äro otillfredsställande i sina verkningar. I samband därmed hava vi utarbetat förslag till de ändringar i hjälpkungörelsen, som äro betingade av ett beaktande av de av oss framställda önskemålen.

Bestämmelser angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet.

1 kap. Organisationen.

Det centrala organet.

I ovannämnda motioner förordas en fastare organisation för den statliga arbetslöshetshjälpens ledande organ än kommissionsformen. Detta förslag vann vid 1933 års riksdag så tillvida beaktande, att riksdagen beslöt i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande en definitiv lösning av frågan om centralorgan för den statliga och statskommunala reservarbetsverksamheten samt för den statsunderstödda kontanta arbetslöshetshjälpen. Kungl. Maj:t har enligt vad som framgår av departementschefens uttalande i proposition nr 235 ännu icke hunnit upptaga detta utredningsyrkande, som sammanhänger med fråga om Socialstyrelsens omorganisation, till slutlig prövning. Under tiden har emellertid kommissionens sammansättning ändrats; den består sålunda numera av sju ledamöter, varav två representanter för arbetsgivarnas och två för arbetarnas organisationer. I avvaktan på den förestående utredningen ha vi avstått från att för närvarande framställa några preciserade förslag i detta spörsmål.

Erfarenheterna från den statliga hjälpverksamheten under de senaste krisåren ge emellertid vid handen, att behov föreligger av en utvidgad och skärpt kontroll från det centrala organets sida av de lokala hjälporganens verksamhet. Vi understryka sålunda det särskilda utskottets uttalande om en ytterligare effektivisering av den kontroll, som utövas genom arbetslöshetskommissionens sociala ombud. Så länge hjälpverksamheten uppehålles i nuvarande omfattning, synes det vara synnerligen angeläget till förhindrande av ytterligare insteg för en ur sociala synpunkter förkastlig understödstaranda, att kontrollmöjligheterna utökas i större omfattning än redan skett.

Denna arbetslöshetskommissionens övervakande uppgift synes oss böra komma till uttryck jämväl i kungörelsens § 1 på sätt vi föreslagit.

Vi anse även behöfligt, att arbetslöshetskommissionens befogenhet utökas genom att möjligheterna att föra klagan över av kommissionen fattade beslut beskäras i större utsträckning än vad f. n. är fallet. Vi vilja emellertid närmare återkomma härtill vid behandlingen nedan av de allmänna bestämmelserna rörande hjälpverksamheten.

De lokala organen.

I fråga om den lokala organisationen av hjälpverksamheten finna vi det angeläget understryka de vid fjolårets riksdag framförda önskemålen om utredning av förhållandet mellan å ena sidan arbetslöshetshjälp, å andra sidan fattigvård och andra former av social understödsverksamhet under beaktande av sambandet med spörsmål på den sociala verksamhetens område, som för

närvarande äro under utredning genom de s. k. organisationssakkunniga. Av propositionen framgår, att en förberedande utredning upptagits och att härunder införskaffat uppgiftsmaterial är under bearbetning inom socialdepartementet. Ehuru väl betydelsen av samarbete mellan de olika kommunala hjälporganen kommit till uttryck i hjälpkungörelsen och därtill fogade tillämpningsregler, har det ändock visat sig, att på många håll ett mycket bristfälligt samarbete förekommer. Det torde böra åligga arbetslöshetskommissionen att tillse, att den lokala hjälpverksamheten är tillfredsställande organiserad i förevarande hänseende och såsom förutsättning för statsbidrags utanordnande föreskriva att eventuellt förekommande bristfälligheter skola avhjälpas.

En annan sida av det spörsmål, som rör den lokala handläggningen av den offentliga arbetslöshetshjälpen, har berörts i en av länsstyrelsen i Kalmar till Kungl. Maj:t riktad skrivelse av den 6 februari 1934, vari länsstyrelsen hemställt, att för rätt att avsäga sig ledamotskap i arbetslöshetskommitté måtte införas samma bestämmelser, som i kommunalförfattningarna finnas stadgade om liknande kommunalt uppdrag. Arbetslöshetskommissionen har i samma fråga uttalat sig för, att nuvarande oklarhet på denna punkt måtte undanröjas. Detta synes enligt kommissionen lämpligen böra ske på det sättet, att i kungörelsen införes bestämmelse av innebörd, att rätten att avsäga sig (respektive skyldigheten att åtaga sig) uppdraget att vara ledamot respektive revisor av en kommuns arbetslöshetskommitté skall regleras på samma sätt som i kommunallagarna skett beträffande ledamotskap av kommunalnämnd. I den nu föreliggande propositionen har socialministern avstyrkt bifall till framställningarna i detta avseende.

Erfarenheten från de senare årens hjälpverksamhet ger emellertid vid handen, att det i icke så få fall mött svårigheter att för det i många kommuner maktpåliggande och i vissa hänseenden ömtåliga uppdraget att vara ledamot av arbetslöshetskommitté förvärva eller behålla de för uppdraget lämpligaste och dugligaste personerna. Det är uppenbart, att här föreligger en fråga av utomordentlig vikt. I samma mån kommunernas och statens ekonomiska bärkraft under en fortsatt omfattande arbetslöshet allt hårdare anstränges, få konsekvenserna av ett olämpligt handhavande av de uppgifter, som åligga de lokala arbetslöshetsorganen, ökad betydelse; det framställda förslaget synes oss därför vara värt beaktande. Då emellertid kommunallagarna ej upptaga någon begränsning i rätten för en kommunal revisor att erhålla befrielse från sitt uppdrag, synes det lämpligt, att föreslagna mandattvång endast avser ordförande och ledamot i särskild arbetslöshetskommitté. Med hänsyn till den jämförelsevis ringa arbetsbörda, som är förenad med revision av särskild arbetslöshetskommittés verksamhet, torde det för övrigt ej föreligga samma svårigheter att erhålla dugliga personer till sådant uppdrag som till ledamotskap i kommittén.

I syfte att vinna ökat beaktande åt de anförda synpunkterna på den lokala hjälpverksamhetens utövande ha vi föreslagit vissa kompletteringar av bestämmelserna i § 5 av hjälpkungörelsen.

Revision.

Den lokala hjälpverksamheten är enligt gällande bestämmelser underställd revision av såväl kommunalt som av vederbörande länsstyrelse utsedda revisorer.

Den kontroll av hjälpverksamheten, som härigenom vinnes, torde i trots av 8 § i hjälpkungörelsen i praktiken ha stannat vid en rent siffermässig granskning i efterhand av arbetslöshetskommittéernas verksamhet. Det är emellertid uppenbart, att en mera aktiv kontroll, särskilt genom de revisorer, som utses av länsstyrelserna, skulle utgöra ett välbehövt komplement till den kontroll, som arbetslöshetskommissionen utövar. I syfte att åstadkomma en förändring i sådant hänseende ha vi framställt förslag till en komplettering av 8 § i kungörelsen.

2 kap. Allmänna bestämmelser rörande hjälpverksamheten.

Arbetslinjen.

I de direktiv för den offentliga verksamheten till arbetslöshetens bekämpande, som fastställdes av 1933 års riksdag, föreskrevs, att verksamheten så långt möjligt borde inriktas på att bereda arbete åt största möjliga antal arbetslösa. En omläggning genomfördes emellertid så tillvida, som de statskommunala reservarbetena gavs försteg framför de i arbetslöshetskommissionens regi bedrivna statliga reservarbetena.

Enligt särskilda utskottets uppfattning utgjorde de statskommunala arbetena en särskilt lämplig form för hjälp åt arbetslösa. De innebure framför de statliga reservarbetena den fördelen, att arbetarna i större utsträckning kunde förbliva i sina hemorter och därigenom lättare uppehålla förbindelsen med den normala arbetsmarknaden; vidare minskades statens kostnader för hjälpverksamheten, samtidigt som det kommunala intresset engagerades för arbetenas övervakande och rationella ledning. Slutligen låge en fördel däri, att de kommunala arbetena erbjöde arbetsuppgifter av ur olika synpunkter lämplig beskaffenhet.

Vid början av budgetåret 1933/1934 sysselsattes i statliga reservarbeten 23,700 arbetare, medan 11,000 voro placerade i statskommunala arbeten. I särskilda utskottets utlåtande beräknades, att i reservarbeten skulle under budgetåret sysselsättas i medeltal omkring 30,000 arbetare. Riksdagsbeslutet innebar sålunda en direkt uppfordran till en beskärning av reservarbetslinjen, vilken i första hand gällde de statliga reservarbetena. Till följd härav nedgick antalet i arbetslöshetskommissionens regi sysselsatta arbetare successivt under hösten från 24,000 i juli till 16,000 i december. Därefter har en ökning inträtt, så att i slutet av januari månad 18,600 arbetare voro placerade i dylikt arbete. I mars uppgives antalet ha stigit ytterligare till 22,000. De statskommunala arbetena förete under samma period en ökning i arbetaranta-

let till 14,600 i oktober och en därefter inträffad minskning till 12,000 i december månad. I slutet av januari hade en ökning inträtt, dock icke större än till 13,900, medan antalet av arbetslöshetskommissionen beviljade platser vid dessa arbeten samtidigt uppgick till 36,800. Det framgår av dessa senare siffror, att kommuner och vägdistrikt under den del av året, då hjälpbehovet varit störst, icke kunnat utnyttja de arbetsmöjligheter, som den statskommunala arbetslinjens förmånsställning skänkt. Orsaken härtill torde vara att söka däri, att dessa arbeten mången gång måste drivas med hänsyn i första hand till rent tekniska synpunkter, varvid hjälpbehovets tillgodoseende får komma i andra hand. Ur den synpunkten, att de offentliga hjälpåtgärderna böra till sin omfattning anpassas efter växlingarna i arbetstillgången på den allmänna marknaden, är det mindre tillfredsställande, att de statskommunala reservarbetena i viss mån återspegla den öppna marknadens årstidsväxlingar och sålunda visa en ansvällning i arbetarantal vid de årstider, då den fria marknadens behov av arbetskraft gör sig gällande i ökad omfattning. Uppgiften att anpassa hjälpverksamheten efter det växlande hjälpbehovet faller därmed i ökad utsträckning på de statliga reservarbetena, vilka sålunda allttjämt böra tillerkännas en central plats i hjälpprogrammet; detta jämväl av det skäl, att dessa arbeten i större grad än de statskommunala främja en omflyttning av de arbetslösa, vilket verkar befrämjande på arbetskraftens rörlighet och anpassning.

Den stimulans till ökad användning av statskommunala arbeten, som avsetts med nu gällande direktiv, har även i andra hänseenden visat konsekvenser, som mana till betänksamhet. Den möjlighet för kommunerna att erhålla statsbidrag till icke endast arbets- utan även materialkostnader, som härigenom yppat sig, har inneburit en lockelse för kommuner, som tidigare redovisat obetydlig arbetslöshet eller icke alls redovisat sådan, att begagna sig av de statliga hjälpåtgärderna på ett sätt, som varit ägnat att skapa en konstlad arbetslöshet eller direkt motverka arbetskraftens normala återförande till den fria arbetsmarknaden. I andra fall, där ett utpräglat hjälpbehov förelegat, ha inga andra arbetsobjekt varit att tillgå än sådana, som ur hjälpsynpunkt varit av ringa värde i förhållande till kostnaderna. Den förmånsställning, som beretts de statskommunala arbetena, är slutligen såtillvida betänkelig, som häri ligger en frestelse för kommunerna att engagera sig för arbetsprogram, som innebära en alltför hård belastning av en kanske redan ansträngd ekonomi. Inom vissa kommuner har utdebitering och upplåning redan nu nått en sådan höjd, att kommunerna icke kunna fortsätta att sörja för sina arbetslösa genom statskommunala reservarbeten.

Ur nämnda synpunkter anse vi, att stadgandet i kungörelsens 11 § om företräde för statskommunala arbeten bör utgå. Det bör enligt vår mening överlåtas åt arbetslöshetskommissionen att avväga den relativa storleksordningen av de statliga och statskommunala reservarbetena efter det vid varje tidpunkt rådande arbetslöshetsläget och den allmänna tendens utvecklingen å arbetsmarknaden företer.

Behörighet att åtnjuta statlig eller statsunderstödd arbetslöshetshjälp.

I fråga om karenstid synes oss skäl föreligga att komplettera nuvarande bestämmelser med särskilda regler för arbetslös, som efter att under en tid ha åtnjutit arbetslöshetshjälp erhåller tillfälligt arbete i öppna marknaden. Vi ha sålunda med utgångspunkt från vad i dylikt hänseende upptagits i framlagd proposition om erkända arbetslöshetskassor föreslagit, att karenstid icke skall räknas, då någon som äger mottaga arbetslöshetshjälp erhåller tillfälligt arbete för högst 18 dagar och därefter återigen blir arbetslös.

De skäl, som i förslaget till arbetslöshetsförsäkring förestavat bestämmelse om rätt för tillsynsmyndigheten att föreskriva längre karenstid för arbetare inom säsongbetonade yrken, synas oss ha sin giltighet även beträffande här förevarande hjälpform i fråga om sådana säsongfack, som ej äro föremål för generell avstängning enligt 14 § hjälpkungörelsen. Vi ha sålunda föreslagit ändring i dylikt hänseende av 13 § i kungörelsen.

Avstängningsregler.

I 15 §, andra stycket mom. b, av gällande kungörelse stadgas, att erbjudet arbete i den öppna arbetsmarknaden skall anses lämpligt under förutsättning, att det är förenat med avlöning, som prövas vara skälig i förhållande till å arbetsorten förekommande avlöning för sådant arbete. Innebörden av att en lön är skälig i förhållande till en annan synes oss så oklar, att en omformulering är av behovet påkallad. Då avsikten med förevarande bestämmelse varit, att man rimligen ej bör kunna avstänga en hjälpsökande från arbetslöshetshjälp endast därför att han ej vill åtaga sig ett arbete, vilket är uppenbart underbetalt, förefaller det oss riktigare att föreskriva att det ej skall föreligga ett uppenbart missförhållande mellan de båda lönerna, som äro satta i jämförelse med varandra. Vi hava därför föreslagit ändring av ovannämnda stadgande i överensstämmelse därmed.

Enligt andra stycket c) och tredje stycket i 15 § av hjälpkungörelsen kan hänvisning till ett av kollektivavtal ej reglerat arbete ej ske, då konflikt råder å arbetsplatsen, i annat fall än då arbetslöshetskommissionen förklarar konflikten vara »av den särskilda beskaffenhet, att skälig anledning till arbetsvägran icke förelegat». Den vägledning vid avgörandet av huruvida en föreliggande konflikt skall rubriceras såsom okynneskonflikt eller inte, som genom denna bestämmelse givits arbetslöshetskommissionen, är skäligen bristfällig. Av uttrycken »särskild beskaffenhet» och »skälig anledning» framgår endast att arbetslöshetskommissionen ej skall avgiva sådan förklaring i tveksamma fall utan endast då konfliktorsaken framstår såsom klart oberättigad. Med en sådan allmänt hållen avfattning av direktiven kan det med skäl befaras att arbetslöshetskommissionen så långt sig göra låter träffar det för kommissionen behagligaste valet, nämligen att underlåta att avgiva förklaring gående ut på att en konflikt är obefogad, även i sådana fall då uppenbart missbruk av strejk- eller blockadvapnet föreligger. Det torde dock svårigen låta sig göra att i författningstexten utforma direktiv, som klart och uttöm-

mande angiva de riktlinjer, vilka arbetslöshetskommissionen har att följa vid avgöranden av förevarande slag. Däremot synes det vara lämpligt att riksdagen närmare uttalade sig om innebörden i gällande bestämmelse med beskrivande av olika slags konfliktsituationer, vilka enligt riksdagens mening i regel måste rubriceras som tillskapade av okynne. Såsom exempel på dylika fall, då arbetsvägran är klart obefogad, vilja vi framhålla ekonomiska stridsåtgärder, som arbetarpart vidtagit i rent utpressningssyfte eller för att från andra arbetare åtkomma av dem handhaft arbete, sålunda utan att det i något avseende är fråga om någon reglering av arbetsvillkoren såsom sådana. Då två arbetarkategorier, i regel anslutna till olika organisationer, konkurrera om visst arbetsobjekt, synes därav föranledd konflikt, till vilken arbetsgivaren ju ej har någon skuld, böra anses vara av beskaffenhet att ej förhindra hänvisning av arbetslösa till arbetsplatsen i fråga. Vi vilja särskilt framhålla nödvändigheten av att avstängningsförfarandet kommer i tillämpning, när det gäller mot planerade men ej igångsatta arbeten företagna stridsåtgärder i konkurrenssyfte framför allt inom områden, där kollektivavtal ej förefinnas, exempelvis skogsavverkningar. Det synes orimligt att det allmänna skall behöva sörja för t. ex. fullt arbetsföra skogs- och flottningsskarlar, oaktat i trakten finnes arbetstillfällen vid drivningar, som ej kunnat igångsättas på grund av utav viss arbetarorganisation i monopoliseringssyfte utförd blockad av arbetet. På samma sätt bör även den konflikt behandlas, som är förorsakad av de anställdas krav på kollektiv reglering av gällande arbetsvillkor, mot vilka de i övrigt ej hava något att anmärka. Vi vilja härvid erinra om den aktion, som då detta skrives, igångsatts av sjöfolksförbundet emot de smärre motorseglarna. Man torde nog också kunna vinna enighet därom att av fackföreningsmedlemmar i strid med huvudorganisationens beslut vidtagna stridsåtgärder ej böra respekteras, då det gäller att under rådande kristid få alla arbetstillfällen utnyttjade för arbetslöshetens lindrande. Även då konflikten gäller arbetsvillkoren, synes det ej vara olämpligt att arbetslöshetskommissionen förklarar, att anledning till arbetsvägran ej förelegat, då erbjudna villkoren å arbetsplatsen ej äro oförmånligare än de, som eljest gälla för utförande av ifrågavarande arbete i orten. Otivvelaktigt äro även åtskilliga mot tredje man riktade sympatiåtgärder på arbetslivets område av sådan beskaffenhet, att de ej borde förhindra att därav berört arbete anvisades hjälpsökande arbetslösa. Då för närvarande pågår beredning av lagstiftning, som avser att inskränka befogenheten för parterna på arbetsmarknaden att vidtaga ekonomiska stridsåtgärder, finnes det anledning för riksdagen att till förtydligande av förevarande direktiv förklara, att konflikter, som uppehållas genom otillåtna stridsåtgärder alltid skola vara av den särskilda beskaffenhet, varom i hjälpkungörelsen sägs.

Konfliktdirektiven.

De av 1933 års riksdag beslutade direktiven beträffande förhållandet mellan konflikt och det allmännas hjälpåtgärder i anledning av arbetslöshet innebure en fullständig omläggning av dittills i detta avseende tillämpade grundregler.

De äldre bestämmelserna voro baserade på den principen, att samtliga de arbetare, som voro direkt eller indirekt beroende av en konflikts utgång, icke skulle kunna underhållas av stat och kommun, eller med andra ord att det allmänna ej skulle uppträda till den ena partens förmån. Staten borde iakttaga neutralitet vid konflikter. Härigenom vanns, att fackorganisationerna tvungos att noga överväga riskerna av en konflikt för samtliga sina medlemmar såsom en sund solidaritet fordrade. Det oförnekliga sambandet mellan arbetslön och arbetslöshet utsuddades ej av offentliga åtgärder, och man behövde ej befara, att den växelverkan, som måste finnas mellan dessa båda faktorer, skulle alltför mycket rubbas.

Ehuru de nya konfliktdirektiven ej ägt tillämpning under längre tid än cirka 8 månader, kan man tydligt skönja deras skadliga verkningar, varjämte deras oklara utformning synes hava medfört betydande svårigheter vid tillämpningen. Dessa skadliga verkningar äro av flera slag. Sålunda kunde fackorganisationerna under byggnadskonflikten överföra ett betydande antal arbetslösa, som de före den 1 juli 1933 ansett sig böra underhålla, till offentligt understöd. Omfattningen av denna hjälp begränsades visserligen därav, att den — enär det var fråga om säsongarbetare — måste förknippas med ett dispensförfarande. Vid en storkonflikt i en annan näringsgren, exempelvis den mekaniska verkstadsindustrien, som för närvarande har c:a 12,700 hjälpsökande arbetslösa, skulle däremot något sådant hinder ej hava förelegat för att lämna alla dessa arbetslöshetshjälp, ehuru de skulle hava varit i högsta grad beroende av en dylik konflikts utgång.

Vidare nödgas man konstatera talrika konflikter just i sådana fall, som omnämnas i herr Tryggers med flera reservation till särskilda utskottets vid 1933 års riksdag utlåtande nr 18 (motiveringen till 16 §), nämligen mera temporärt eller säsongvis bedrivna arbeten, såsom skogsavverkning, mindre sågverk och dylikt. Trots den stora arbetslösheten bland skogsarbetare under hösten uppstodo ofta konflikter i skogsarbetet, innan arbetet börjat. Jämlikt understödsförfattningens 16 § synas arbetslöshetsorganen icke hava ansett sig kunna verkställa några avstängningar av de arbetslösa skogsarbetare, som dock uppenbarligen hade det mest direkta intresse av konfliktens utgång, därför att de icke voro direkt indragna i konflikt = arbetslösa på grund av densamma.

Särskilda utskottet uttalade i sitt ovannämnda utlåtande följande: »I den mån ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i detta hänseende skulle kunna tagas till intäkt för en sådan taktik vid en konflikt, att personer, som direkt äro intresserade av utgången av denna, komma att under konflikten åtnjuta arbetslöshetshjälp, måste sålunda detta betecknas som oriktigt». Efter godtagande av denna tankegång förklarade sig utskottet dock nödsakat underkänna möjligheten av dess tillämpande i praktiken. Häri ligger tvivelsutan förklaringen till att arbetslöshetsorganen ej avstängt de arbetslösa i nyss angivna fall, ehuru tvekan icke har behövt råda om intresseberoendet av konflikten.

Om man betänker den svenska arbetsmarknadens inom stora områden starka

säsongsbetoning, måste de nuvarande konfliktdirektivens otillfredsställande utformning framstå klart med hänsyn till vad som nyss anförts. Hänvisas må till skogsbruk, byggnadsindustri, vägarbeten och andra anläggningsföretag, som tidvis torde sysselsätta mer än 150,000 arbetare.

I detta sammanhang torde böra framhållas ett arbetsområde, som ej regleras av gällande bestämmelser, nämligen sådana kommunala arbetsföretag, som utan att åtnjuta statsbidrag från arbetslöshetskommissionen dock igångsatts endast för att bringa hjälp åt de arbetslösa. Det lär icke vara ovanligt, att konflikter förekomma vid dylika arbeten. Därest dessa arbeten betraktades som arbeten i den öppna marknaden, skulle exempelvis vid konflikt hänvisning ej kunna äga rum. Kommunen kunde därvid tänkas komma i den belägenheten att nödgas utgiva dagunderstöd, fastän arbete med skälig lön funnes tillgängligt.

Den påtalade oklara utformningen av direktiven har framstått särskilt tydligt i samband med byggnadskonflikten. Svårigheterna vid tillämpningen hava kommit till uttryck från vederbörande myndighets — arbetslöshetskommissionens — sida, då kommissionen hade att yttra sig över besvär hos Kungl. Maj:t från Göteborgs arbetslöshetskommitté angående arbetslöshets hjälpen för byggnadsarbetare. Kommissionen anför följande:

»Vid tillämpningen av dessa bestämmelser på husbyggnadsindustriens område uppkomma emellertid särskilda svårigheter, sammanhängande med vissa för denna näringsgren (liksom också för anläggnings- och skogsarbeten) karakteristiska förhållanden. Arbetsföretagen äro här av intermittent natur, och arbetarna måste söka sig från det ena arbetet till det andra, hos samma företagare eller hos olika sådana. Inom andra näringsområden äro däremot företagen i allmänhet fast lokaliserade och inriktade på regelbunden drift med i huvudsak samma arbetare. Omfattningen och verkningarna av en arbetskonflikt kunna därför med långt större säkerhet bedömas inom sådana näringsområden än inom husbyggnadsindustrien, och konfliktdirektiv, som synas hava avfattats med hänsyn närmast till de förra, måste vid tillämpningen å den senare föranleda tveksamhet hos arbetslöshetskommittéerna.

Förhållandena torde bäst klargöras med några exempel, som belysa regelbundet återkommande fall inom husbyggnadsindustrien. — En arbetare står i arbete hos ett företag, när konflikt utbryter, och får icke något nytt arbete under konflikttiden. — En arbetare deltar direkt i arbetsnedläggelsen vid ett företag, får efter någon tid arbete hos ett annat företag och blir, när arbetet där är slut, på nytt arbetslös före konfliktens lösning. — En arbetare är omedelbart före konfliktens utbrott arbetslös, men har utsikt till arbete vid ett företag, som dock stoppats av konflikten. — En arbetare är vid konfliktutbrottet arbetslös, får snart därefter en tids arbete, varpå han åter är arbetslös under konflikttiden. — En arbetare är arbetslös vid konfliktens utbrott och får icke något som helst arbete under konflikttiden. — Det första och sista exemplet äro renodlade fall enligt gällande konfliktdirektiv. Beträffande det andra exemplet torde likaså författningens bestämmelser vara direkt tillämpliga. I övriga fall torde konfliktdirektivens ordalydelse kunna ge an-

ledning till olika bedömande eller tveksamhet i tillämpningen, ehuru väl i dessa, liksom för övrigt i samtliga anförda fall, den direkta intressegemenskapen i konflikten torde vara uppenbar.»

Vad här framhålles synes ovedersägligen innebära ett på sakliga grunder fotat underkännande av konfliktdirektiven såsom varande otjänliga för tillämpning i det praktiska handhavandet av hjälpverksamheten.

Kungl. Maj:ts beslut i anledning av nyssnämnda besvär, som fattades den 15 december 1933, förefaller ej vara i överensstämmelse med riksdagens uttalanden på hithörande område. Spörsmålet gällde vilka arbetare, som jämlikt 16 § av hjälpkungörelsen voro berörda av byggnadskonflikten. Arbetslöshetskommissionen hade uttalat, att de, som blevo arbetslösa i samband med konfliktens utbrott på grund av detsamma, hörde hit. Därom torde ej heller tvekan råda. Därjämte ansåg sig kommissionen böra framhålla, att arbetare, som varit arbetslösa vid konfliktens utbrott, men som efter denna tidpunkt haft mer eller mindre tillfälliga anställningar i byggnadsarbete och åter blivit arbetslösa, icke kunde erhålla arbetslöshetshjälp.

Kungl. Maj:t underkände detta ståndpunktstagande. Därjämte fastslog Kungl. Maj:t, att måleriarbetare, för vilka avtal träffats för tiden intill den 1 april 1935, icke kunde anses berörda av byggnadskonflikten.

Det synes ligga i öppen dag, att hjälpverksamheten icke kan vara betjänt av regler, som möjliggöra och inbjuda till dylika hårklyverier i tolkningshänseende. Arbetslöshetskommissionen synes hava strävat att så långt som möjligt inom direktivens ram fasthålla vid principen om att de av konflikten berörda icke skola tillerkännas arbetslöshetshjälp. Regeringen däremot har avlägsnat sig från denna grundsats.

Vi erinra åter om denna grundsats, sådan den kom till uttryck vid föregående års riksdag, nämligen att det måste betraktas som oriktigt, att personer, som direkt äro intresserade av utgången av en konflikt, komma att under densamma åtnjuta arbetslöshetshjälp.

Det torde icke råda något tvivel om att samtliga byggnadsarbetare hade det mest utpräglade intresse av konfliktens utgång. Det måste anses oriktigt, att arbetslösa byggnadsarbetare underhållits av stat och kommun tidvis med belopp, som torde röra sig omkring 300,000 kronor per månad, fastän arbetstillfällen de facto funnos tillgängliga.

Den vid 1933 års riksdag av herr Trygger med flera avgivna reservationen nr 1 till särskilda utskottets utlåtande nr 18, i vad den avsåg de så kallade konfliktdirektiven, synes oss på ett rättvist och skäligt sätt reglera hjälpverksamheten i denna del. Bestämmelserna, som dock endast avse behörligheten för arbetslösa att sysselsättas vid reservarbete, äro distinkta och torde icke medföra svårigheter vid tolkningen.

På här anförda skäl ha vi sålunda framställt förslag om ändring i kungörelsens 16 § i dess helhet.

Fullföljdsförbud.

Vi återkomma i detta sammanhang till det av oss i det föregående framförda önskemålet, att arbetslöshetskommissionen måtte beredas en starkare

ställning, och föreslå i detta syfte införande av ett stadgande, att klagan icke må föras över de beslut, som av arbetslöshetskommissionen meddelats i frågor rörande tillämpningen av 15 och 16 §§.

Arbetslöshetshjälp till i vistelsekommunen icke hemortsberättigade personer.

I nu föreliggande proposition nr 235 har departementschefen uttalat sig för en ändring av bestämmelserna rörande arbetslöshetshjälp till arbetslös, som är mantalsskriven inom annan kommun än den, där ansökan om hjälp göres, i syfte att bereda hjälp i ökad utsträckning åt dylik arbetslös. Enligt förslag i en inom socialdepartementet utarbetad promemoria skulle ändringen bestå däri, att arbetslöshetskommissionen vid bestämmandet för viss kommun av det antal arbetslösa, som vid varje tillfälle högst finge sysselsättas vid reservarbeten eller för vilka statsbidrag till kontantunderstöd finge beräknas, skulle på grundval av föregången prövning föreskriva, att visst antal av dessa platser skulle förbehållas arbetslösa, som icke vore hemmahörande i kommunen. För sålunda understödda, icke hemortsberättigade personer skulle kommunen äga uppbära statsbidrag till större andel än för övriga, i kommunen hemmahörande arbetslösa.

Det torde icke kunna förnekas, att, på sätt i propositionen såsom motive-ring till förslaget framhållits, utsocknes arbetslösa under nu rådande förhållanden bliva i stor utsträckning lämnade helt utan understöd, då kommunerna söka att i främsta rummet taga hand om sina egna arbetslösa. Ett sådant förhållande måste givetvis leda till ökad obenägenhet hos arbetslösa att överflytta och taga tillgängligt, kanske tillfälligt och osäkert arbete i en främmande kommun, då vederbörande därigenom utsättes för risken att vid förnyad arbetslöshet bliva utan hjälp. Det framkomna förslaget torde i viss mån vara ägnat att befordra arbetskraftens rörlighet. Å andra sidan föreligger den risken, att därigenom befrämjas den beklagliga tendensen, att arbetslösa söka sig till kommuner med en mera utvecklade hjälpverksamhet än hemkommunens i beräkning att där komma i åtnjutande av arbetslöshetshjälp i en eller annan form. För att emellertid så mycket som möjligt motverka denna tendens bör enligt vår mening varaktigheten av uppehållet i vistelsekommunen såsom villkor för erhållande av hjälp med förhöjt statsbidrag utsträckas från föreslagna sex månader till att gälla ett år. Därjämte anse vi det vara av stor vikt att det av arbetslöshetskommissionen föreslagna sättet för reserverande av platser åt ej i vistelsekommunen hemmahörande arbetslösa såsom innebärande större försiktighet vid ifrågavarande, försöksvis föreslagna anordning kommer att tillämpas i stället för departementschefens förslag härutinnan.

Familjeförsörjarbegreppet.

I propositionen nr 235 har departementschefen förordat att familjeförsörjarbegreppet utformas på sådant sätt, att den arbetslöse skall, oavsett om det finnes barn, anses såsom familjeförsörjare jämväl i förhållande till kvinna, vilken har gemensam bostad med och sköter hushållet åt honom.

Vi kunna ej instämma i sålunda föreslagna utvidgning av familjeförsörjarebegreppet. Förutom att den omständigheten, att den arbetslöse delar bostad med en kvinna, som sköter hans hushåll, ej behöver vara ett indicium för att faktisk sammanlevnad föreligger och att mannen sålunda sörjer för underhåll åt kvinnan såsom åt en hustru, bör man ej bortse ifrån den skillnad, som skapas i rättsligt hänseende genom ingåendet av äktenskap. Genom äktenskap blir mannen primärt försörjningsskyldig gentemot hustrun. Att på sätt som föreslagits i viss mån överflytta äktenskapets rättsverkningar på ett utom-äktenskapligt samliv utan att kräva någon som helst garanti för att det i det särskilda fallet föreligger någon stadga i fråga om sammanlevnaden, synes oss ej tillrådligt. För det fall att de sammanboende hava gemensamma minderåriga barn tillgodoses intresset av att mannen bibehålles vid ekonomisk förmåga att sammanhålla de hemmavarande genom möjligheten för den arbetslöse att för barnen uppbära särskilt ortstillägg och dagunderstödsbelopp. Det må härjämte påpekas, att det särskilda utskottet vid 1933 års riksdag ansett att betänkligheter ej behövde hysas emot bestämmelserna om familjeförsörjarebegreppet, sådana de då utformades, med hänsyn därtill att den arbetslöse anses såsom familjeförsörjare i förhållande till barn utom äktenskap.

3 kap. Reservarbeten. Gemensamma bestämmelser.

Lönedirektiven.

Vi hava i det föregående påvisat de ogynnsamma verkningarna av nu gällande grunder för bestämning av reservarbetslönen ävensom påyrkat den ändring, som enligt vår åsikt är av behovet påkallad. Till vad sålunda anförts få vi i detta sammanhang hänvisa.

Särskilda bestämmelser rörande statskommunala reservarbeten.

I överensstämmelse med den inställning till omfattningen av statskommunala arbeten inom reservarbetssystemet, åt vilken vi i det föregående givit uttryck, vilja vi, när det gäller bestämmelsen i § 35 i hjälpkungörelsen angående högre statsbidrag än högst hälften av kostnaderna för arbetslöner och material m. m., uttala, att medgivande av högre bidrag bör givas sparsamt. Att så bör ske, framgår också av berörda bestämmelse, där det talas om att statsbidraget får förhöjas endast »då särskilda skäl därtill föranleda». Av arbetslöshetskommissionens den 15 december 1933 avgivna redogörelse för arbetslösheten i landet synes emellertid som om Kungl. Maj:t ej i förevarande hänseende varit i erforderlig grad återhållande. Sålunda har ett ständigt växande antal kommuner kommit i åtnjutande av i vissa fall väsentligt förhöjda bidrag. Utvecklingen härutinnan framgår utav en i redogörelsen upptagen, här bifogad tabell, utvisande fördelningen på städer och landskommuner av antalet kommuner, som under tiden 1931—³¹/₁₀ 1933 åtnjutit förhöjt statsbidrag till statskommunala arbeten. Under redovisade del av år 1933 har sålunda ett så stort antal som 175 kommuner erhållit mer än 50-procentigt

Period	55 %			60 %			65 %			70 %			75 %		
	st.	lk.	s:a	st.	lk.	s:a	st.	lk.	s:a	st.	lk.	s:a	st.	lk.	s:a
1931	—	—	—	—	3	3	—	3	3	—	—	—	2	6	8
1932	—	—	—	1	14	15	1	10	11	—	5	5	5	32	37
1/1—30/6 1933 . . .	1	7	8	7	25	32	—	11	11	—	9	9	4	36	40
1/7—31/12 > . . .	—	9	9	7	21	28	—	13	13	—	11	11	5	32	37

Period	80 %			85 %			90 %			95 %			Summa summarum		
	st.	lk.	s:a	st.	lk.	s:a	st.	lk.	s:a	st.	lk.	s:a	st.	lk.	s:a
1931	—	1	1	—	—	—	—	3	3	—	—	—	2	16	18
1932	—	4	4	3	3	6	2	28	30	—	—	—	12	96	108
1/1—30/6 1933 . . .	1	13	14	3	7	10	2	42	44	—	—	—	18	150	168
1/7—31/12 > . . .	—	15	15	1	12	13	4	22	26	—	23	23	17	158	175

statsbidrag, vilket innebär en ökning av nära 75 % av antalet på sådant sätt hjälpta kommuner i förhållande till år 1932. Sedan 1931 har antalet tio-dubblats. Att märka är även att den relativt största ökningen är förlagd till de högsta bidragsklasserna. Sälunda har under 1933 för första gången bidrag utbetalats med 95 % och det till ett antal av 23 kommuner, av vilka dock åtminstone en del förut haft 90 % bidrag. Av samma arbetslöshetskommissionens redogörelse framgår också att förhöjt bidrag utgår i stor omfattning till kontant-understödsverksamheten. Här angivna förhållande anse vi böra föranleda till en anmärkning från riksdagens sida till fromma för en effektivare gallring av de kommuner, som kunna komma i fråga med förhöjda statsbidrag.

Emot departementschefens förslag i föreliggande proposition om bemyndigande för arbetslöshetskommissionen att träffa avgörande rörande framställningar av dylikt slag ha vi intet att erinra. Däremot kunna vi med hänsyn till vårt tidigare omnämnda förslag rörande en ändring av grunderna för reservarbetslönernas fastställande icke ansluta oss till propositionens förslag i den del, som innebär, att den i 35 §, första stycket, föreskrivna maximeringen till 3 kr. av statsbidraget till reservarbetslönerna skulle slopas. Därest lönesättningen framdeles sker enligt de grunder vi föreslagit, torde denna maximering komma att väl ansluta sig till löneskalan för reservarbetslönerna.

Arbetslöshetskommissionens kontroll över den rent kommunala hjälpverksamheten.

I härovan återopade motioner vid 1933 års riksdag (I: 128 och II: 237) framhölls med skärpa behovet av enhetlighet i det allmännas hjälpverksamhet och att hela det samlade arbetslöshetsklientelet underkastades den statliga till-

synen. Det ansågs av motionärerna nödvändigt att i olika hänseenden stärka de befogenheter och öka de påtryckningsmedel, som böra stå till centralorganets förfogande för att från kommunernas sida trygga enhetlighet och sammanhang utan att den smidiga anpassningen av den offentliga arbetslöshetspolitiken därför eftergäves. Centralorganet borde enligt motionärerna söka genomföra en längre gående individualisering av behandlingen av kommunerna. Ehuru det funnes författningsbestämmelser, som ålåg arbetslöshetskommissionen att vid prövning av fråga om statsbidrag beakta omfattningen och ändamålsenligheten av de åtgärder, som inom kommunerna kunde vara vidtagna för arbetslöshetens bekämpande — jämför motsvarande bestämmelser i hjälpkungörelsens 37 och 42 §§ — hade kommissionen ej i erforderlig mån vidtagit restriktiva åtgärder i fråga om tilldelande av statsbidrag i sådana fall, då den kommunala arbetslöshetspolitiken förts i öppen strid med de statliga principerna eller uppblandats med åtgärder, som icke kunnat fylla anspråk på ändamålsenlighet. Motionärerna hade därför ansett det önskvärt att i vederbörande författning intaga föreskrift om att statsbidrag ej finge utgå, om kommunernas åtgärder för arbetslöshetens bekämpande strede mot lag och tillämpningsföreskrifter eller eljest vore oförenliga med statens arbetslöshetspolitik.

De krav på ökad kontroll från statens sida över den ej statsunderstödda kommunala hjälpverksamheten, som sålunda kommit till uttryck i berörda motioner, måste anses synnerligen välbefogade, då man betänker i vilken omfattning och efter vilka grunder sådan verksamhet f. n. bedrivs inom landet. Rent kommunala arbeten hava under vintern 1933 maximalt bedrivits utav nära 700 kommuner och i februari månad 1933 redovisades över 18,000 man som anställda vid dylika arbeten, vilken siffra med över 1,000 översteg den, som samtidigt angav antalet i rent statliga reservarbeten sysselsatta. Av en under föregående år verkställd undersökning framgår, att starka variationer i lönerna förekomma vid de rent kommunala nödhjulsarbetena, i det att i vissa fall relativt låga löner betalas i landskommunerna, medan i stadssamhällen ofta tillämpas löner, som ligga nära kommunalarbetarnas topplöner. Lönerna ligga dock i medeltal väsentligt högre än vid såväl de statskommunala som statliga reservarbetena. För ett närmare studium av löneläget vid de kommunala reservarbetena hänvisas till bilaga H. till det särskilda utskottets utlåtande nr 17 vid 1933 års riksdag. Även kontant understödsverksamhet, finansierad med enbart kommunala medel, bedrivs av kommunerna i stor omfattning. I februari månad 1933 förelåg det högsta antalet kommuner, som utövade understödsverksamhet. Siffran var då 512, därav 306 bedrevo verksamheten med statsbidrag. Under nämnda månad utgjorde antalet understödstagare med endast kommunala medel över 21,000, medan understöd med statsbidrag under samma månad utgick till nära 53,000 arbetslösa.

Föregående års riksdag förklarade sig till fullo dela den uppfattningen, att nuvarande förhållanden med avseende å den kommunala icke statsunderstödda arbetslöshetshjälpen i många avseenden och särskilt i fråga om enhetlig reglering och kontroll vore otillfredsställande. Riksdagen ansåge sig emellertid

ej kunna taga ståndpunkt till här avsedda frågor, förrän utredning verkställts beträffande omfattningen av kommunernas lagliga rätt att lämna arbetslöshetshjälp utan fattigvårds karaktär samt om behovet och lämpligheten av laglig reglering av kommunernas verksamhet för arbetslöshetens bekämpande.

Det synes riktigt, att ett fullständigt reglerande av den kommunala verksamheten för arbetslöshetens bekämpande tarvar en utredning av förenämnt slag. Enligt vad av föreliggande proposition framgår har sådan utredning ännu ej blivit verkställd. Detta torde dock ej hindra, att man, intill dess en sådan reglering föreligger, använder de till buds stående medlen för att länka in den kommunala arbetslöshetshjälpen i gemensamma banor med den statsunderstödda. Sålunda bör det i hjälpkungörelsen, på sätt förenämnda motionärer berört, klart utsägas, att arbetslöshetskommissionen vid prövning av frågor om hjälp från statens sida skall efterse, huru den ej statsunderstödda hjälpverksamheten är anordnad i den bidragssökande kommunen och för den händelse bristande överensstämmelse därutinnan råder i förhållande till de bestämmelser, som gälla för den statliga och statsunderstödda hjälpverksamheten, såsom förutsättning för bidrags erhållande föreskriva, att nödig rättelse vidtages.

I överensstämmelse härmed hava vi föreslagit viss komplettering av 37 och 42 §§ samtidigt som sista punkten i vardera 38 och 47 §§ frigjorts till särskilda paragrafer för att däri innehållna bestämmelser skola få en mera allmän innebörd och ej endast syfta å den i första punkten av 38 och 47 §§ omnämnda arbetslöshetskommissionen åliggande övervakningsuppgiften.

4 kap. Kontantunderstödsverksamhet.

Dagunderstöd.

Enligt propositionen nr 235 har arbetslöshetskommissionen föreslagit, att det i 40 § i hjälpkungörelsen bestämda maximibeloppet 1 krona 50 öre för statsbidrag till dagunderstöd åt man och hustru tillhopa skall i överensstämmelse med f. n. tillämpad praxis gälla även för »ensam person, som lever i gemensamt bo med föräldrar eller adoptant, vilken eller vilka han huvudsakligen underhåller». Mot detta förslag, som överensstämmer med det för sådan familjeförsörjare enligt arbetslöshetskommissionens tariff utgående understödsbeloppet i högsta tariffen och som lämnats utan erinran av departementschefen, hava vi ej någon invändning att göra.

Arbetslöshetskommissionen har med rätta påpekat, hurusom avfattningen av den nuvarande hjälpkungörelsens bestämmelser, särskilt dess 44 §, synes giva vid handen, att en kommun har obetingad rätt att oberoende av förekomsten av försörjningsplikt utdela understöd med intill $\frac{2}{3}$ av den lägsta grov-arbetarlön, för vilken arbete i orten kan i avsevärd omfattning beredas. Det har förvisso ej varit riksdagens mening att bryta den av arbetslöshetskommissionen sedan länge tillämpade praxis att vid meddelande av bidrag till kontantunderstödsverksamhet fastställa dagunderstödet efter en av kommissionen

uppgjord normaltariff, däri understöden med belopp, som understiga förenämnda maximum, äro differentierade efter försörjningsplikt och ålder. De i understödsskalan såsom maximum per dag och vecka för olika ortsgrupper fixerade understödssatserna få enligt arbetslöshetskommissionens förfaringsätt ej av de lokala organen överskridas vid äventyr, som omförmåles i 47 § av hjälpkungörelsen. Arbetslöshetskommissionen har med hänsyn till önskvärdheten att full klarhet ernås i denna fråga hemställt, att en sådan ändring av författningstexten vidtages, att förenämnda praxis därigenom blir otvetydigt sanktionerad. Mot denna framställning har departementschefen intet att erinra.

Den av arbetslöshetskommissionen föreslagna författningsändringen är även enligt vårt förmenande behövlig. Kommissionen bör genom ändrade bestämmelser i 44 § givas uttrycklig rätt och plikt att vid meddelande av statsbidrag till kontantunderstödsverksamhet bestämma de understödssatser för olika grupper arbetslösa, som ej få överskridas i denna verksamhet.

Det är emellertid även av vikt att i detta sammanhang framhålla, att sålunda fastställda dagunderstöd äro maximibelopp, som skola tillämpas endast då fullt behov föreligger. Det synes ej som om principen, att understöd skall lämnas endast *i mån av behov*, kommit till uttryck på fullt klart sätt i hjälpkungörelsen. Visserligen innehåller 3 § föreskrift om att arbetslöshetskommitté bör tillse, att hjälpverksamheten begränsas till vad som av verkligt behov påkallas, men dels är denna bestämmelse föga ändamålsenligt placerad, dels ock är i 44 § andra stycket intagen en bestämmelse, som uppenbarligen är menlig för upprätthållandet av en sorgfällig behovsprövning. Det har förekommit, bl. a. i Stockholm, att det lokala arbetslöshetsorganet vid prövning av den hjälpsökandes behov icke alls eller endast i ringa grad tagit hänsyn till inkomst i form av fackföreningsbidrag, då detta bidrag tillhoppa med understödsbeloppet ej överstigit $\frac{2}{3}$ av den lägsta grovarbetarlönen. Sålunda har i Stockholm, där nämnda lön vid här avsedda tidpunkt utgjorde 9:— kronor, beviljats dagunderstöd till ungarl utan försörjningsplikter med 2:— kronor per dag, oaktat denne åtnjutit fackföreningsunderstöd med 21:— kronor per vecka. Med sådan tillämpning av 44 § andra stycket, företagen utan beaktande av det faktiskt föreliggande behovets storlek, komma ungarlarna i en oberättigad förmånsställning i förhållande till den hjälpsökande, som har en omfattande försörjningsbörd och därför är berättigad till ett dagunderstöd, som ligger invid maximibeloppet. För en sådan familjeförsörjare måste ovillkorligen hela eller större delen av ett honom eventuellt tillkommande arbetslöshetsbidrag avdragas.

Departementschefen har i propositionen nr 235 vidrört bestämmelsen i 44 § andra stycket av hjälpkungörelsen men ej ansett, att annan ändring däri bör vidtagas än som kan föranledas av ett bifall till förslaget om införande av arbetslöshetsförsäkring. Då daghjälp från arbetslöshetskassa bestrides delvis av statsmedel, torde det enligt departementschefens utsago vara erforderligt att, för den händelse försäkringen i fråga kommer till stånd, stadga förbud mot utgivande av dagunderstöd med statsbidrag under tid, då den arbetslöse

åtnjuter daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa. Förutom detta undantag, som uppenbarligen måste göras, om föreslagna lagstiftning rörande arbetslöshetsförsäkring blir antagen, anser emellertid departementschefen någon förändring av andra stycket i 44 § ej vara erforderlig, ehuru han i förbigående påpekar, att det givetvis vid behovsprövningen bör tagas skälig hänsyn till från annat håll utgivet bidrag eller understöd liksom till inkomst eller tillgångar av annat slag.

Då emellertid dagunderstödet skall vara avpassat så, att den arbetslöse därigenom erhåller sitt uppehälle, synes det oss vara i full överensstämmelse med principen att hjälp skall lämnas i mån av behov att, med ändring av gällande bestämmelse i andra stycket i 44 §, föreskriva, att dagunderstödet ej får utgå med högre belopp, än att detsamma jämte bidrag eller understöd från annat håll högst uppgår till det av arbetslöshetskommissionen fastställda maximumbeloppet för den understödsklass, den arbetslöse tillhör.

Vi hava föreslagit komplettering och ändring av 44 § i hjälpkungörelsen för tillgodoseende av de av oss härovan uttalade önskemålen.

Hyreshjälp.

I propositionen nr 235 har departementschefen påpekat en tydlig brist i hjälpkungörelsens bestämmelser rörande hyreshjälp, bestående i frånvaron av bestämmelse, som ålägger arbetslöshetskommissionen att bestämma det högsta antal arbetslösa, för vilket vid varje tillfälle statsbidrag till hyreshjälp må beräknas. Vi instämma med departementschefen uti att denna brist bör avhjälpas, vilket lättast torde kunna ske genom att i 51 § hänvisas till jämväl vad som föreskrives i 41 §.

I det föregående hava vi förbehållit oss att vid prövningen av de utav Kungl. Maj:t äskade anslagen till allmänna arbeten framställa de yrkanden av restriktivt slag, som kunna föranledas av den av oss härovan angivna principiella inställningen till sättet för arbetslöshetspolitikens bedrivande, vilken till skillnad mot Kungl. Maj:ts förslag lägger huvudvikten å beredande av arbetstillfällen åt de arbetslösa vid reservarbeten, utförda under arbetslöshetskommissionens överinseende. Då storleken av de anslag, som äro erforderliga för den av arbetslöshetskommissionen handhavda statliga och statsunderstödda verksamheten för beredande av hjälp åt oförvällat arbetslösa, givetvis är beroende av i vilken omfattning det av Kungl. Maj:t framlagda arbetsprogrammet kommer att vinna riksdagens godkännande, samt vi ej heller eljest anse oss på detta stadium kunna precisera våra önskemål i fråga om anslagen till förenämnda verksamhet, vilja vi härutinnan framställa samma förbehåll för rätt till senare yrkanden som i fråga om anslagen till de allmänna arbetena.

Under det att vi sålunda lämna frågan om storleken och formen för de för arbetslöshetens bekämpande erforderliga anslagen öppen, avse våra i denna motion framförda önskemål och yrkanden grunderna och sättet för arbetslöshetshjälpens meddelande. Därutinnan få vi under hänvisning till den härovan anförda motiveringen hemställa,

att riksdagen i samband med anvisande av anslag dels under femte huvudtiteln till bekämpande av arbetslösheten, dels ock bland utgifter för kapitalökning under rubrik »Fonden för förlag till statsverket» till statliga och statskommunala reservarbeten ville

dels göra de av oss begärda uttalandena, avseende anvisning av konfliktberört arbete, arbetslöshetshjälp till i vistelsekommunen icke hemortsberättigade personer, ackordsöverskotten vid reservarbetena samt förhöjning av statsbidrag,

dels ock i övrigt besluta sådana direktiv för den statliga och statsunderstödda hjälpverksamheten vid arbetslöshet, som framgå av den ändrade författningstext, som jämte motsvarande bestämmelser av nu gällande kungörelse följer härnedan:

Ändrad lydelse i vissa delar av Kungl. Maj:ts kungörelse nr 446/1933 angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet.

1 kap. Organisationen.

Nuvarande förordning.

Föreslagen ändring.

1 §.

Den centrala ledningen av den statliga och statsunderstödda hjälpverksamheten vid oförvårdad arbetslöshet utövas av *statens arbetslöshetskommission*, vilken äger att med avseende å verksamheten meddela anvisningar och råd.

ävensom övervaka att såväl dessa som kungörelsens föreskrifter i övrigt efterlevas.

5 §.

Särskild arbetslöshetskommitté består av ordförande samt minst fyra och högst tio ledamöter. För ordföranden och minst halva antalet ledamöter skola finnas suppleanter.

Ordföranden och hans suppleant förordnas, efter anmälan av vederbörande kommunala myndighet, av länsstyrelsen för viss tid, länsstyrelsen obetaget att före nämnda tids utgång återkalla dylikt förordnande. Anmälan om förordnande och om återkallelse därav skall av länsstyrelsen omedelbart göras till arbetslöshetskommissionen.

Ledamöter och deras suppleanter utses för viss tid, i stad av stadsfullmäktige samt på landet av kommunalfullmäktige. Om vals utgång skall arbetslöshetskommissionen omedelbart underrättas.

Nuvarande förordning.

Arbetslöshetskommitté, som här avses, bör vara sammansatt på sådant sätt, att den inrymmer representanter dels för de kommunala myndigheter, vilka

äga särskild sakkunskap å ifrågavarande område, dels ock för arbetsgivarnas och arbetarnas intressen. Finnes inom kommun organ för den offentliga arbetsförmedlingen, bör ledamot av styrelsen för eller tjänsteman hos organet vara ledamot av kommittén eller äga tillfälle att deltaga i dess överläggningar. Inom kommun, där sådant organ ej finnes, har kommittén att hos den offentliga arbetsförmedlingens huvudkontor i länet begära tillsättande därav.

Som ordförande, ledamot eller suppleant må ej den tjänstgöra, som är föremål för hjälpverksamhet enligt 3 eller 4 kap. här nedan eller åtnjuter fattigvård.

Föreslagen ändring.

Arbetslöshetskommitté, som här avses, bör vara sammansatt på sådant sätt, att den inrymmer representanter dels för den kommunala fattigvården ävensom annan kommunal myndighet, vilken kan

Ej må annan avsäga sig uppdrag att vara ordförande eller ledamot i arbetslöshetskommitté än:

a) ämbets- eller tjänsteman, som av sin befattning är hindrad att fullgöra uppdraget;

b) den, som uppnått 60 års ålder;

c) den, som eljest uppgiver hinder, vilket godkännes av den myndighet, som givit uppdraget;

d) då uppdraget lämnas den, som under den senaste mandattiden dock minst fyra år, det år då uppdraget givits inberäknat, tjänstgjort som ordförande eller ledamot av arbetslöshetskommitté.

8 §.

Det åligger revisor ej mindre att granska arbetslöshetskommitténs räkenskaper än även att kontrollera, att beviljade statsbidrag använts på föreskrivet sätt, att verksamheten bedrivits i enlighet med bestämmelserna i denna kungörelse samt att av arbetslöshetskommissionen meddelade anvisningar blivit vederbörligen iakttagna.

Revisor, som utsetts av länsstyrelsen, skall kvartalsvis till arbetslöshetskommissionen insända rapporter angående resultatet av verkställd kontroll över hjälpverksamhetens bedrivande.

Nuvarande förordning.

Föreslagen ändring.

2 kap. Allmänna bestämmelser rörande hjälpverksamheten.

11 §.

Hjälpterksamheten bör, så långt ske kan, inriktas på att bereda arbete åt största möjliga antal arbetslösa.

Därvid böra statskommunala reservarbeten företrädesvis anordnas.

13 §.

Arbetslöshetshjälp må endast tillkomma den, som

a) är svensk medborgare eller tillhör stat, med vilken överenskommelse träffats om ömsesidighet beträffande hjälpåtgärder vid arbetslöshet;

b) fyllt 16 år eller, då fråga är om reservarbete, 18 år;

c) är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åtaga sig arbete;

d) hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen anmält sig såsom arbetsökande; samt

e) på grund av arbetslöshet, som varat minst sex arbetsdagar efter det ansökan om arbetslöshetshjälp gjorts, befunnits vara i behov därav.

Vad härovan föreskrivits om iakttagande av karenstid skall icke äga tillämpning, då någon som äger mottaga arbetslöshetshjälp erhåller tillfälligt arbete för högst 18 (aderton) dagar eller på grund av sjukdom eller värnpliktstjänstgöring eller särskild av arbetslöshetskommissionen med stöd av nästkommande stycke meddelad föreskrift ej kan komma i åtnjutande av arbetslöshetshjälp samt omedelbart efter arbetets eller hindrets upphävande ånyo ansöker om sådan hjälp.

I fråga om arbetslösa tillhörande yrke, inom vilket arbetslöshet årligen regelbundet förekommer, och som ej äro föremål för avstängning enligt § 14, eller då eljest särskilda omständigheter föreligga, äger arbetslöshetskommissionen föreskriva, att arbetslöshetshjälp ej må utgå förrän efter viss längre karenstid än i första stycket sägs, eller att för viss bestämd tid av året arbetslöshetshjälp överhuvud icke må utgå.

*Nuvarande förordning.**Föreslagen ändring.*

Vid prövning av den arbetslöses behov skall hänsyn tagas till inkomster och tillgångar hos samtliga hemmavarande familjemedlemmar; dock bör hänsyn icke tagas till sådana tillgångar som bohag eller arbetsredskap. Ej heller må den omständigheten, att den arbetslöse har smärre besparingar eller eget hem, utgöra hinder för att arbetslöshetshjälp beredes honom.

15 §.

Den, som frivilligt utan giltig anledning lämnat sitt arbete eller på grund av otillbörligt uppförande skilts från arbetet eller avvisat erbjudet lämpligt arbete, må ej åtnjuta arbetslöshetshjälp under viss av arbetslöshetskommittén bestämd tid, minst fyra veckor, efter det sådant förhållande inträffat.

Erbjudet arbete på den öppna arbetsmarknaden skall anses lämpligt under förutsättning

a) att det motsvarar arbetarens krafter och färdigheter;

b) att det är förenat med avlöning, b) att det ej föreligger uppenbart som prövas vara skälig i förhållande missförhållande mellan de med arbetet förenade löneförmånerna och å arbetsorten förekommande avlöning för sådant arbete;

c) att det icke hänför sig till arbetsplats, där arbetskonflikt råder; samt

d) att icke heller eljest särskilda omständigheter föreligga med hänsyn till den arbetslöses personliga förhållanden eller arbetets natur.

Vad sålunda föreskrivits angående arbetskonflikt skall icke äga avseende å konflikt, som befunnits strida mot kollektivavtal eller lagen om kollektivavtal eller av arbetslöshetskommissionen förklarats eljest vara av den särskilda beskaffenhet, att skälig anledning till arbetsvägran icke förelegat, dock att inom område, där kollektivavtal gäller, sådan förklaring skall äga giltighet allenast för tid intill dess arbetsdomstolen eller, där enligt avtal tvisten må hänskjutas till skiljemän, dessa meddelat beslut angående konflikten.

Över förklaring, som av arbetslöshetskommissionen meddelats angående beskaffenheten av arbetskonflikt inom område, där kollektivavtal gäller, må klagan icke föras.

16 §.

Under tiden för arbetskonflikt må arbetslöshetshjälp ej åtnjutas av

a) den, som är direkt indragen i konflikten (deltager i strejk eller är föremål för lockout); samt

b) den, som eljest blivit arbetslös

Det ankommer på arbetslöshetskommissionen att avgöra, huruvida arbetslös må komma i åtnjutande av arbetslöshetshjälp under tiden för arbetskonflikt. Vid kommissionens prövning skall särskilt iakttagas

Nuvarande förordning.

i anledning av konflikten och vilkens löne- och anställningsvillkor skäligen kunna antagas röna inverkan av densamma.

Närmare bestämmelser angående tillämpningen av vad sålunda föreskrivits meddelas av arbetslöshetskommissionen.

Föreslagen ändring.

att sådan hjälp ej må komma den tillgodo, som är indragen i arbetskonflikt (strejk eller lockout) eller som eljest blivit arbetslös på grund av konflikten, dock att i sistnämnda fall kommissionen äger rätt att, då särskilda skäl därtill föreligga, medgiva undantag;

att vid allmän konflikt inom ett yrke eller en industri arbetslöshets hjälp ej må tillkomma arbetare, som tillhöra yrket eller industrien inom landet eller på den ort, där konflikten råder, och som icke blivit överförda till det lokala arbetskraftsoverskottet enligt vad nedan sägs; samt

att på enahanda sätt, som nyss sagts i fråga om allmän konflikt, skall förfaras vid sådan partiell konflikt, om vilken det gäller, att den kan anses vara ett led i en aktion med syfte att inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom området i fråga.

Har arbetare en längre tid saknat anställning i det yrke eller den industri han tillhört eller har han därinom icke i nämnvärd omfattning haft arbete och kan det antagas, att han icke under en närmare framtid åter kan erhålla anställning inom yrket eller industrien, må han överföras till det lokala arbetskraftsoverskottet. Dit överförd arbetare skall icke till följd av konflikt inom det yrke eller den industri han tillhört vara betagen möjligheten att komma i åtnjutande av arbetslöshets hjälp.

16 a §.

Över arbetslöshetskommissionens beslut i frågor rörande tillämpningen av 15 och 16 §§ må klagan ej föras.

*Nuvarande förordning.**Föreslagen ändring.***3 kap. Reservarbeten.***Gemensamma bestämmelser.*

23 §.

Arbetslöshetskommissionen har att genom särskilda undersökningar på respektive orter utröna den öppna marknadens gängse grovarbetarlöner. I den mån anledning synes föreligga att antaga, att förändringar av lönenivån inträffat, böra nya undersökningar företagas.

Med stöd av sålunda gjorda undersökningar fastställer arbetslöshetskommissionen reservarbetslönen.

Denna bör ej överstiga

Denna bör med belopp, som arbetslöshetskommissionen för varje fall fastställer, understiga

den lägsta grovarbetarlön, för vilken arbete i orten kan i avsevärd omfattning beredas, med beaktande jämväl av löneförhållandena inom jord- och skogsbruk.

Vid ackordsprissättning böra sådana åtgärder undvikas, som kunna medföra en minskning i arbetsintensiteten.

Prövning av klagomål över arbetslöshetskommissionens beslut i frågor, som röra grunderna för bestämmande av arbetslönen storlek, ankommer på en särskild, av Kungl. Maj:t utsedd nämnd, för vilken instruktion fastställas av Kungl. Maj:t.

Klagomål föranleder icke att verkställigheten av beslutet uppskjutes.

Över nämndens beslut må klagan ej föras.

Särskilda bestämmelser rörande statskommunala reservarbeten.

35 §.

Statsbidrag till statskommunalt reservarbete utgår för varje kalendermånad med högst hälften av det belopp, som under månaden sammanlagt i arbetslöner utbetalats till de arbetslösa, vilka vid företaget beretts arbete, men må, för varje arbetare och hel arbetsdag räknat, utgöra högst hälften av den för orten fastställda reservarbetslönen, dock högst 3 kronor.

Härjämte må statsbidrag beviljas att utgå med högst hälften av det belopp, vartill kostnaderna för material, transporter och arbetsledning skäligen kunna uppskattas vid kostnadsberäkningarna. Om de verkliga kostnaderna befinnas lägre än de sålunda beräknade, skall statsbidrag utgå allenast med så stor del av de verkliga kostnaderna, som det beviljade statsbidraget utgjort av de beräknade kostnaderna.

Till statskommunalt reservarbete, som avser nyanläggning, omläggning eller förbättring av allmän väg, må, utan hinder av vad i första och andra styckena stadgas, statsbidrag beviljas att utgå med tre fjärdedelar av det belopp, vartill

Nuvarande förordning.

Föreslagen ändring.

kostnaderna för själva vägarbetet skäligen kunna uppskattas vid kostnadsberäkningarna. Om de verkliga kostnaderna befinnas lägre än de sålunda beräknade, skall statsbidrag utgå allenast med så stor del av de verkliga kostnaderna, som det beviljade statsbidraget utgjort av de beräknade kostnaderna.

Då särskilda skäl därtill föranleda, Då särskilda skäl därtill föranleda, må statsbidrag enligt Kungl. Maj:ts må statsbidrag enligt arbetslöshetsbestämmande utgå kommissionens bestämmande utgå med högre belopp än som följer av vad ovan angivits; är fråga om sådant företag, som avses i tredje stycket, må bidrag efter Kungl. Maj:ts prövning jämväl utgå å kostnaden för marklösen m. m. enligt de grunder, som angivas i § 3 mom. 3 av kungörelsen angående statsbidrag till allmänna vägars byggande m. m.

37 §.

Vid prövning av fråga om statsbidrag har arbetslöshetskommissionen att taga hänsyn ej mindre till arbetslöshetens art och omfattning inom kommunen eller kommunerna, till utsträckning och ändamålsenligheten av övriga åtgärder, som inom desamma må vara vidtagna för arbetslöshetens bekämpande, samt till företagets lämplighet för detta syfte, än även till kommunernas ekonomiska bärkraft.

Arbetslöshetskommissionen har att i samband med sådan prövning, som i första stycket sägs, tillse att av kommunen även utan statsunderstöd bedriven hjälpverksamhet anordnas på sätt, som överensstämmer med de i denna kungörelse lämnade anvisningarna.

Då fråga är om nyanläggning, omläggning eller förbättring av allmän väg, skall före ärendets avgörande yttrande inhämtas från vederbörande länsstyrelse.

38 §.

Det åligger arbetslöshetskommissionen att övervaka verksamheten vid de statskommunala reserverbetena, varvid särskilt bör tillses, att statsmedel icke användas i större utsträckning än hjälpbehovet kräver.

Kommissionen må, om landsting kommun eller vägstyrelse underlåter att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, kommissionen meddelat, eller anledning eljest därtill föreligger, besluta, att statsbidrag icke vidare eller endast i minskad omfattning skall utgå.

Nuvarande förordning.

Föreslagen ändring.

38 a §.

Arbetslöshetskommissionen må, om landsting, kommun eller vägstyrelse underlåter att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, kommissionen meddelat, eller anledning eljest därtill föreligger, besluta, att statsbidrag icke vidare eller endast i minskad omfattning skall utgå.

4 kap. Kontantunderstödsverksamhet.

Dagunderstöd.

40 §.

Statsbidrag till dagunderstöd utgår, där ej omständigheterna prövas föranleda lägre bidrag, för envar arbetslös med hälften av det honom tilldelade understödet, dock högst med:

1 krona 50 öre per dag för man och hustru tillhoppa;

1 krona 50 öre per dag för man och hustru tillhoppa samt ensam person, som lever i gemensamt bo med föräldrar eller adoptant, vilken eller vilka han huvudsakligen underhåller;

1 krona 50 öre per dag för man och hustru tillhoppa;

1 krona per dag för ensam person, som fyllt 18 år;

60 öre per dag för ensam person, som fyllt 16 men ej 18 år; samt

30 öre per dag för varje inom eller utom äktenskap fött barn.

Då särskilda skäl därtill föranleda, äger Kungl. Maj:t medgiva,

Då särskilda skäl därtill föranleda, äger arbetslöshetskommissionen medgiva,

att statsbidraget må utgå med större andel av dagunderstödet än nyss sagts.

Statsbidrag utgår allenast under förutsättning att vad i berörda hänseende av kommunala medel utgivits förklarats icke vara att anse såsom fattigvårdsunderstöd.

Statsbidrag må ej utgå för mera än sex dagar i veckan och ej heller för tid före sjunde dagen, räknat från och med den dag då ansökan om arbetslöshets hjälp blivit gjord.

42 §.

Vid prövning av fråga om statsbidrag har arbetslöshetskommissionen att taga hänsyn ej mindre till arbetslöshetens art och omfattning inom kommunen samt till utsträckningen och ändamålsenligheten av de åtgärder, som där må vara vidtagna för arbetslöshetens bekämpande, än även till kommunens ekonomiska bärkraft.

*Nuvarande förordning.**Föreslagen ändring.*

Arbetslöshetskommissionen har att i samband med sådan prövning, som i första stycket sägs, tillse att av kommunen även utan statsunderstöd bedriven hjälpverksamhet anordnas på sätt, som överensstämmer med de i denna kungörelse lämnade anvisningarna.

44 §.

Dagunderstöd må icke utgå med högre belopp än

Dagunderstöd må icke utgå med högre belopp än arbetslöshetskommissionen för varje fall och för särskilda understödsklasser fastställt, vilket belopp ej i något fall får sättas högre än

som svarar mot två tredjedelar av den lägsta grovarbetarlön, för vilken arbete i orten kan i avsevärd omfattning beredas, med beaktande jämväl av löneförhållandena inom jord- och skogsbruk.

Under tid, då arbetslös åtnjuter bidrag från arbetslöshetskassa eller arbetsgivare eller eljest i anledning av arbetslösheten är lagligen berättigad till regelbundet utgående understöd, må dagunderstöd till honom utgå med högst så stort belopp, att detsamma jämte sådant bidrag eller understöd uppgår till två tredjedelar av i första stycket avsedd grovarbetarlön.

Arbetslöshetskommitté bör noggrant tillse, att dagunderstöd icke utmätas till större belopp än vad som betingas av för varje hjälpsökande föreliggande behov. Under tid, då arbetslös åtnjuter bidrag från arbetslöshetskassa eller arbetsgivare eller eljest i anledning av arbetslösheten är lagligen berättigad till regelbundet utgående understöd, må dagunderstöd till honom utgå med högst så stort belopp, att detsamma jämte sådant bidrag eller understöd uppgår till det understödsbelopp, som i enlighet med vad i första stycket sägs högst må utgå till honom.

47 §.

Det åligger arbetslöshetskommissionen att övervaka dagunderstödsverksamheten, varvid särskilt bör tillses, att statsmedel icke användas i större utsträckning än hjälpbehovet kräver.

Kommissionen må, om kommun underlåter att ställa sig till efterrättelse här givna bestämmelser eller de före-

*Nuvarande förordning.**Föreslagen ändring.*

skrifter, kommissionen meddelat, eller anledning eljest därtill föreligger, besluta, att statsbidrag icke vidare eller endast i minskad omfattning skall utgå.

47 a §.

Arbetslöshetskommissionen må, om kommun underlåter att ställa sig till efterrättelse här givna bestämmelser eller de föreskrifter, kommissionen meddelat, eller anledning eljest därtill föreligger, besluta, att statsbidrag icke vidare eller endast i minskad omfattning skall utgå.

Hyreshjälp.

51 §.

Vad i 44 § föreskrivits skall i tillämpliga delar gälla jämväl i fråga om hyreshjälp.

Vad i 41 och 44 §§ föreskrivits

Stockholm den 5 april 1934.

J. B. Johansson.

G. Sederholm.

K. G. T. Borell.

Gösta Bagge.

A. O. Frändén.

O. Bergqvist.

Martin Svensson.

Fritiof Gustafson.

Johan Nilsson
i Kristianstad.